

Latvijas lauksaimniecības stagnācijas cēloņi un sekas.

Vadmotīvi :

«Jūs esat tik bagāti, bet paši to neapjaušat! Es stāvēju un elpoju, un jutos apmulsis, ka ir tāda vieta, kur var tik vienkārši elpot... Kad atbraucu pie jums, sapratu, kāda te ir bagātība, cik daudz visa kā te ir! Jā, tagad es dzīvoju bez televizora, apkārt ir lauki, bet man tā ir labi. Te viss ir pa īstam. Latvijā vēl cilvēki zina, kas ir īsts: viņi iet mežā, lasa ogas un sēnes. Holandē nekā tāda vairs nav. Jūs esat bagāti, tikai paši to nezināt”, saka nīderlandietis **Jans van der Vēns**, kad atceras, kā pirmo reizi nokļuvis Latvijas laukos, dziļi ievilcis krūtīs gaisu un pēkšņi sapratis, ka Latvijā var elpot.

“ Šodienas ideoloģija ir – jāpelna nauda, nevis jādzīvo. Cilvēki jauc iespējas ar vajadzībām. Atšķirība ir milzīga. **Vajadzību ir maz – ģimene, siltums, ēdiens, bērni.** Bet, ja cilvēks grib pelnīt naudu, viņam jārēķinās, ka nauda diktēs savus noteikumus. Ja viņš grib dzīvot, tad būs noteicējs par sevi.” **Jānis Lejiņš.**

“Lauksaimniecība nav tikai veikals, bet dzīvesveids, kas nav aprēķināms vienīgi naudas vienībās. Te ekonomija sastopas ar dabas likumībām, kas arī modernajam cilvēkam tehnikas laikmetā ir stingri ievērojamas”. DR.agr. **Juris Zušēvics** (“Ievads agrārpolitikā”, 1994.g.)

Par Latvijas zemi, valsti un tautu runā rakstnieks **Zigmunds Skujiņš** :

“ Katram, kas šodien, cerībā gūt labvēlīgākus dzīves apstākļus, gatavojas pamest Latviju, ir jāsaprot, ka tur, kur viņš cer atrast Leiputriju, tās nav un nākotnē būs vēl mazāk. Turpretī Latvija ir ne tikai skaista, bet arī dabiski izlīdzināta un attīstības ziņā visnotaļ perspektīva valsts, ja vien mēs paši aiz muļķības to nepazaudēsim. Teiksim, pārdodami pa mazumam vien Eiropas un Amerikas uzpircējiem, kuri pēc manas dziļākās pārliecības, elpas trūkuma dēļ drīz vien meklēs svaiga gaisa rajonus. Skolās būtu jā māca, ka stabilāka un drošāka valūta par jebkuru banknoti Eiropā, Āzijā, Amerikā, Āfrikā vai Austrālijā ir hektārs zemes jebkurā Latvijā nostūrī...

Vēsturiski Īrijas liktenis ir tik pat neapskaužams kā mūsējais... Skaista, pakļauta un noplicināta zeme. Īrija, kāda tā ir tagad, ir mūsu tuvākās nākotnes iespējamība. Kā jau teicu, cilvēki vairs nemāk nodrošināt savu eksistenci un zināmā mērā ierēdņi arī to neļauj. Tas ir bīstami. Pēc Pirmā pasaules kara to pratām : atgriezās bēgļi, dzīvoja zemniecās, uzcirta piedarus un mājas, un pēc trīs četriem gadiem Latvija bija atguvusies... Cilvēkiem par rūpīgu darbu savu saimniecību sakārtošanā vajadzētu dot īpašuma nodokļu atlaides. Ja runājam par izglītību, nevajag producēt nesamērīgi daudz tūtiņdreijeru, Latvijā jādod tautsaimnieka izglītība. Normāliem cilvēkiem jā māca normāli strādāt savā zemē, saimniekot. Tautsaimnieks neskries pēc laimes uz Īriju. Latvijā zemes netrūkst, ar to var darīt lielas lietas. Bads Latvijā – muļķības!... **Mūsu nelaime, ka tie, kuriem Latvijā pienākums uzliek turēt elementāru kārtību, nav savas valsts saimnieki, bet gadījuma cilvēki. Kad mums būs nacionāli stratēģi, tautsaimnieki, valstsvīri, augs arī mūsu izredzes.**” (“ Latvijas Avīze”, 26.11.09)

Ekonomists un tautsaimnieks, bijušais deputāts **Ervīds Grinovskis** : “ Un, ja visu zemi tagad kopj brīvais latviešu zemnieks, kāpēc tā no apvāršņa līdz apvāršnim aizaugusi ar ziemeļu kokvilnu, tas ir, nezālēm, kāpēc tik daudz sagrautu ražošanas un sadzīves objektu,

kāpēc gadu no gada samazinās resursu potenciāls, kāpēc arvien vairāk pašu ražoto pārtiku aizstāj imports? **Es tad zinu, ka pēc zemes reformas divdesmito gadu sākumā viss gāja uz augšu, desmit gados lauki atdzima. Tāpat zinu cēloņus, kāpēc pēc zemes reformas deviņdesmito gadu sākumā tikpat ilgā laikā lauki tika sagrauti. Bet to lai pasaka paši vainīgie – jaunā viņa sācēji.**”

“Manuprāt, šobrīd mēs lauksaimniecības nozīmi pārspīlējam. Bija laiks, kad šai nozarei vajadzēja būt numur viens, tagad tai pirmo vietu vajadzētu dalīt vai pat būt otrajai aiz rūpniecības – mašīnbūves, vieglās, smagās rūpniecības. **Kāpēc mēs nevarētu par izdevīgām cenām pārdot zemi tādiem koncerniem kā BMW vai “Siemens”, lai šeit attīstītos rūpniecība? Kāpēc zemnieki bļauj, ka viņiem pagastā zemi pērk ārzemnieki un uzsāk savu lauksaimniecības biznesu? Vai tad tas dānis vai holandietis kādam ar varu zemi atņēma? Tak jau pats īpašnieks viņam labprātīgi pārdeva.** Daudzi ārzemnieki to saņēma mantojumā no vecākiem,” jautā un dod padomu Latvijas valdības ministrs **Vinets Veldre**.

“ zemes īpašnieks” : “ Kāda, smirdīgie pajoliņi, jums daļa gar manu zemi, kam gribēšu, tam to pārdošu, jūs nebūsiēt tie kas te kaut ko komandēs! ”

No ministra un “zemes īpašnieka” viedokļiem, kuri pēc būtības ir līdzīgi, izgaismojas absurdā situācija, kur valsts un tautas likteni var izšķirt nacionāli bezatbildīgas personas un nav likuma, kas nodrošinātu valsts zemes saglabāšanu vienotā valsts un pilsoņu juridiskā atbildībā. Šāds stāvoklis norāda uz likumdevēju, valsts vadītāju un pilsoņu kopīgo neatbildību nacionālas neatkarīgas valsts statusam.

Politoloģe **Ilze Ostrovska** : “ **Latvijā turpinās cīņa starp divām biznesa ekonomikas filozofijām un ideoloģijām – noteicošo pārsvaru gūstošo transnacionālo un nomenklatūras mafiozo kapitālu no vienas puses un nacionālo jeb mazo un vidējo kapitālu no otras.** Tranzītbiznesam nav vajadzīga ne pārstāvnieciskā demokrātija, ne pašorganizējošamies pilsoniskā sabiedrība, ne vesela un izglītota tauta. Tam ir vienalga, kādā valodā runā “iezemieši”. Tranzītam ir vajadzīga attīstīta un apsargāta komunikāciju sistēma un ostas, diktatūra, viena cilvēka varas režīms, ne vairāk. Mazajam un vidējam uzņēmējam ir nepieciešama sakārtota vide, kuras centrā ir uzņēmēja gars un atbildība. Mazais un vidējais uzņēmējs, kas ir pilsoniskās sabiedrības ekonomiskais mugurkauls, var aizstāvēt savu ekonomisko autonomiju un pašcieņu tikai ar likuma palīdzību. Tikai šāds uzņēmējs var radīt jaunas, stabīlas darba vietas un nodrošināt nevis deklarētu, bet reāli eksistējošu ekonomisko tirgus attiecību esamību, kuras kalpo kā personības radošās pašizteiksmes forma, kā neatkarības garants, kuras ir produktīvas.”

Par apzināti mērķtiecīgu virzīšanos agrārekonomiskajā strupceļā, liecina atskats agrārās politikas vēsturē.

1905.g. ir 83 117 (100%)muižnieku un zemnieku saimniecības, no tām :
1410 (1,6%)muižniekiem piederēja 57,2% zemes, vidēji 2094 ha.
81 707 (98,4%)zemniekiem piederēja 42,8% zemes, vidēji 27 ha.

1935.g. ir 275 698 (100%) zemnieku saimniecības, no tām :

1 071 (0,39%) saimniecībai virs 100 ha piederēja 3,9% ls.i.z. , vidēji 137 ha.
274 627 (99,61%) saimniecībām līdz 100 ha piederēja 96,1% ls.i.z., vidēji 13,2 ha.

2005.g. ir 133 004 (100%) biznesa lielsaimnieku un zemnieku saimniecības, no tām :

230 (0,17%) saimniecībām virs 500 ha piederēja 13,9% ls.i.z., vidēji 1027 ha.
1 669 (1,26%) saimniecībām no 100 – 500 ha piederēja 18,8% ls.i.z., vidēji 192 ha.
131 105 (98,6%) saimniecībām līdz 100 ha piederēja 67,3% ls.i.z., vidēji 8,8 ha.

1935.g. laukos dzīvoja 1 196 615 iedzīvotāji jeb 63% no kopskaita (1 905 936) valstī, t.sk. lauksaimniecībā strādājošie - 801 000 (55,6% no 1 441 635 darbaspējīgajiem valstī kopā) un apsaimniekoja 3 775 000 ls.i.z., t.sk. 2 113 700 ha aramzemes, 237 400 saimniecībās jeb vidēji vienā saimniecībā ar (3 775 000 : 237 400) 15,9 ha ls.i.z., t.sk. 8,9 ha aramzemes un (1 196 615 : 237 400) 5 cilvēkiem, t.sk. (801 000 : 237 400) 3,4 darbaspējīgajiem.

Pēc ls.i.z. saimniecības sadalījās : 20 700 (**8,7%**) sīksaimniecības ar 0,5% ls.i.z., **0,8 ha** vidējo platību un 39 vidēji vienā pagastā; 141 700 (**59,7%**) mazās saimniecības ar 35% ls.i.z., **9,3 ha** vidējo platību un 330 vidēji vienā pagastā; 59 600 (**25,1%**) vidējās saimniecības ar 40% ls.i.z., **25,5 ha** vidējo platību un 139 vidēji vienā pagastā; 15 400 (**6,5%**) lielās saimniecības ar 24,5% ls.i.z., **59,5 ha** vidējo platību un 36 vidēji vienā pagastā.

2006.g. laukos vēl dzīvoja 734 269 iedzīvotāji jeb 32% no kopskaita (2 294 590), t.sk. darbaspējas vecumā – 474 400 (no 1 477 108 kopskaita). Lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un medniecībā bija nodarbināti 107 000 jeb 7,2% no darbaspējīgajiem valstī un 22,6% no laukos dzīvojošajiem darbaspējīgajiem. Šie skaitļi dod cerību, ka vēl ir iespējas izvairīties no zemniecību nāvējošā industriālās lielražošanas bezdibeņa. No tiem ekonomiski aktīvie – 374 366 jeb (374 366 : 133 004 – aktīvo saimniecību skaits ar vidējo ls.i.z. platību 2005.g. 14,5 ha) **2,8** vidēji uz vienu saimniecību, bet kopā ar pārējiem ģimenes locekļiem un laukos atsevišķi dzīvojošajiem (731 183 : 133 004) **5,5 uz vienu saimniecību.** Cik no tiem nodarbināti lauksaimniecībā, pārlicinošu datu nav. Tā kā Centrālā statistikas pārvalde, sākot ar 2005.g. uzrāda tikai lauksaimniecībā izmantoto lauksaimniecībā izmantojamo zemi (1 188 100 ha aramzeme + 10 000 ha ilggadīgie stādījumi + 641 000 ha pļavas un ganības = 1 839 100 ha), balstīšos uz 1996.g.rādītājiem - **2 541 200 ha ls.i.z., t.sk. 1 712 600 ha aramzeme, kas sadalās 133 004 (2004.g.stat.) saimniecībās** (zemnieku, piemājas un personiskās palīgsaimniecības). **Saimniecību skaits vidēji ir 309 vienā pagastā ar vidējo platību 19,1 ha.** No tām : 33 061 (**24%**) sīksaimniecības ar 2% ls.i.z., **1,2 ha** vidējo platību un 77 vidēji vienā pagastā; 84 780 (**65%**) mazās saimniecības ar 37% ls.i.z., **7,4 ha** vidējo platību un 197 vidēji vienā pagastā; 10 749 (**8%**) vidējās saimniecības ar 19% ls.i.z., **44 ha** vidējo platību un 25 vidēji vienā pagastā; 4414 (**3%**) lielās saimniecības ar 42% ls.i.z., **242 ha** vidējo platību un 10 vidēji vienā pagastā. Salīdzinot redzam, ka mūsdienu agrārās reformas rezultātā, no saimniecību kopskaita procentuāli ir palielinājies sīksaimniecību skaits. Mazo saimniecību skaits ir līdzīgs 1935.g., bet samazinājies vidējo un lielo saimniecību skaits uz to platību pieauguma rēķina.

1995.g. laukos bija 307 749 saimniecības, t.sk. : 64 264 zemnieku saimniecības, vid. 19,9 ha; 118 749 piemājas saimniecības, vid.5,2 ha; 124 736 personīgās palīgsaimniecības, vid. 2 ha. Par 2011.g. ziņu nav. Ja pēdējā laikā Latvijas Statistikas uzrādītās 133 004 saimniecības ietver visu veidu saimniecības, kas ir 43% no1995.g. saimniecību skaita, tad tā varētu būt netieša norāde uz saistību ar vairāku simtu tūkstošu hektāru lauksaimnieciskās un mežu zemes nonākšanu ārzemnieku īpašumā.

Kopš 1991.g. lauksaimniecībā samazinājies : strādājošo skaits par 129 000 (kas ir 87 000 saimniecības ar 1,48 strādājošajiem vidēji vienā saimniecībā) jeb 55%, kas ir par 299 cilvēkiem un 202 saimniecībām mazāk vidēji vienā pagastā ; slaucamo govju skaits – par 351 000 jeb 66% mazāk, kas ir 87 000 saimniecības ar 4 govīm vidēji ; cūku skaits – par 832 000 cūku jeb 67% mazāk, kas ir 87 000 saimniecības ar aptuveni 10 cūkām vienā saimniecībā. Šie lauksaimnieciskās ražošanas samazinājumi ir normālas iztikas samazināšana vismaz 5 cilvēkiem vienā saimniecībā, bet pavisam (87 000 x 5) 435 000 cilvēku. Bet reizē ar to arī šo saimniecību zemes atstāšana atmatā vai pāriešana industriālo lielražotāju rīcībā. Vai pašreizējās krīzes izraisītā bezdarba apstākļos šīs saimniecības būtu liekas?

2007.g., salīdzinot ar 1935.g., tika izmantoti 49% lauksaimniecībā izmantojamās zemes, t.sk. aramzeme - 56%.

Salīdzinot ar 1991.g., palikuši neizmantoti 702 100 ha jeb 28% lauksaimniecībā izmantojamās zemes, t.sk. graudaugu, kartupeļu un dārzeņu kopplatība ir samazinājusies par 178 880 ha jeb par 23%.

Sējumu platība ha : 1940.g. – 1 964 000; 1990.g. – 1 627 000; 2007.g. – 1 095 000. Salīdzinot ar 1990.g., 2007.g. sējumu platība bija samazinājusies par 532 000 ha.Lauksaimniecībā izmantotā lauksaimnieciskā zeme no 3 679 000 ha 1935.g. samazinājusies līdz 2 232 700 ha 1990.g. un līdz 1 839 100 ha - 2007.g. jeb līdz 52%, bet **salīdzinot** ar 1990.g. – līdz 82%. Salīdzinot ar 1990.g., lauksaimniecībā izmantotās zemes platība ir samazinājusies par 394 000 ha.

Fakts, ka 2006.g. izmantotā ls.i.z., salīdzinājumā pat ar 1995.g., bija samazinājusies vēl par (2 541 200 – 1 839 100) 702 100 ha jeb 28%, t.sk. aramzeme par (1 712 600 – 1 205 100) 507 500 ha jeb 30%, ir liecība par valsts nacionāli atbildīgas agrārās politikas neesamību.

Salīdzinot redzam, ka pēdējos 20 gados realizētā agrārā politika ir virzījusi atpakaļ uz muižu laikiem. Lai arī atšķirīgās izpausmes formās, taču rezultāts tas pats – zemnieka izspiešana no savas zemes. To apstiprina augšminētie rādītāji. Par 98,6% saimniecību var teikt, ka tās apsaimnieko tauta, bet viņai pieder vairs tikai 67,3% zemes. Kāds patiesais stāvoklis ir uz 2011. gada sākumu, nav zināms. Taču negatīvā tendence ir pārliecinoši iezīmēta. Šodien lauksaimniecībā izmantojamā zeme, meži, purvi un ūdeņi lielās platībās ir nonākuši kolonistu ("nepilsoņu") un ārzemnieku īpašumā. Latvijas likumi to neaizliedz.

Pirmskara agrārā reforma sagrāva muižu lielsaimniecības un tautu padarīja par savas zemes saimnieku. Tā atraisīja zemnieku iniciatīvu, radošo enerģiju un deva pozitīvus rezultātus kā apliecinājumu par tās pareizību. Par mūsdienu agrāro politiku teikt to pašu nevar .

Šodien optimālo lauku saimniecības platību Latvijā nosaka divas **ideoloģiskās vīzijas un mērķi - lauksaimniecība kā business un lauksaimniecība kā saimniekošana – dzīvesveids**, prioritāti ierādot biznesa – peļņas ideoloģijai.

Lauksaimniecība kā business pieprasa specializāciju, koncentrāciju, modernizāciju, neiztrūkstošu un maksimālu minerālmēslojuma, pesticīdu un fugicīdu lietošanu, maksimālu izmēru un ražīguma lauksaimniecības tehniku, maksimālu cilvēku darbaspēka izmantošanas samazināšanu, bezrobežu ražošanas attīstību un paplašināšanos, kas viss kopā ņemot koncentrējas viena vai dažu īpašnieku maksimālā peļņas masā.

Vai tas ir pareizais ceļš, to jānosaka pēc šo biznesa saimniecību darbības rezultātu un to radīto seku **objektīvas analīzes, izvērtēšanas un salīdzināšanas** ar lauksaimniecības kā saimniekošanas – dzīvesveida saimniecībām. Līdz šim uz to atbilde nav dzirdēta. Jāpieņem, ka nav arī meklēta. Tas ļauj domāt, ka biznesa saimniecību ārējais spožums varētu būt neadekvāts nacionālas valsts tautsaimnieciskajām un pamatnācijas interesēm.

Lauksaimniecība kā business mūsdienās ir noteicošā un visizplatītākā ideoloģija un tiek popularizēta kā vienīgā perspektīvā. Saeimu un valdību darbība lauksaimniecības attīstībā ir bijusi un turpina būt virspusēja, destruktīva un attīstību neveicinoša. Vai izsakot īsāk – nacionāli bezatbildīga.

Kas ir business? Uz to atbildi varam saklausīt biznesa ideologu R.T. Kijosaki un Š. L. Lekteres definīcijā :

“ **Business**, kur īpašnieka klātbūtne nav nepieciešama. Tas pieder man, bet to vada citi. Ja man pašam tur jāstrādā, tas vairs nav business, bet gan darbs ... Nabadzīgie un vidusslāņa pārstāvji naudas dēļ strādā. Bagātie naudu taīsa. ... Kad kāda akciju sabiedrība samazina štatus ... cieš ģimenes, un pieaug bezdarbs... Ja tiek samazināti štati, akciju vērtība parasti ceļas. Un, kad akciju cenas ceļas – akcionāri kļūst bagātāki. Darbinieki zaudē, uzņēmumu īpašnieki un ieguldītāji iegūst. ... Kādus aktīvus es iesaku iegādāties? 1.Akcijas. 2.Obligācijas. 3.Kopējie fondi. 4.Ienesīgi nekustāmie īpašumi. 5.Parādzīmes. 6.Honorāri par nekustamo īpašumu. 7. Jebkas cits, kam ir vērtība, kas ir ienesīgs vai kura vērtība aug, ko viegli pārdot. ”

Uz jautājumu : “ **Kas ir lauksaimniecība – business vai dzīvesveids ?**”, atbild zemkopības ministrs **Atis Slakteris** : “ Tai ir daudzfunkcionāls raksturs – lauksaimniecība ne tikai “ražo” naudu, slaucot pienu vai pļaujot labību, bet rada, kopj ainavu, kuru bauda visi valsts cilvēki, arī tie, kuriem ar lauksaimniecību nav ne mazākā sakara. Gan arī mēs reiz pie tā nonāksim, ka maksāsim lauksaimniekiem , kas saimnieko reģionos, par to, lai viņi uzturētu kārtībā ainavu vietās, kas lauksaimniecībā nav īsti piemērotas,- lai neaizaug kārklos, nepārvēršas čūslājā.” (“Lauki – Latvijas sirds”, 2002.).

Vai no ministra teiktā rodas priekšstats, cienījamo lasītāj, kas ir lauksaimniecība ? Var saprast, šķiet, ka tā ir nepietiekami apmaksāta daiļdārzniecības un tūrisma nozare, kas apkalpo tos, kam ar lauksaimniecību nav nekāda sakara. Un... viss.

Bet, ko par to saka jau cits zemkopības ministrs ?

“Pēc definīcijas business ir tad, kad es gūstu peļņu. Ja nav peļņas, nav biznesa. **Es laukus uzskatu par biznesu – gan piena fermu, gan alus darītavu.** Tas ir lauku business. Ja es

sev izaudzēju kartupeļus un burkānus, tas ir mans dzīvesveids, nevis bizness,” skaidro zemkopības ministrs **Jānis Dūklavs**.

Viedokli par piemājas saimniecībām pauž Zemnieku saeimas valdes priekšsēdētājs, partijas “SCP” potenciālais zemkopības ministrs **Valters Bruss** : “ Noslāņošanās ir liela. Ir divi izteikti virzieni – profesionālais jeb intensīvais un piemājas (biznesa lauksaimniecība un lauksaimniecība - saimniekošana dzīvesveids – A.L.). **Intensīvais, visticamāk, izdzīvos, taču piemājas jeb slēptā bezdarba virzienam nākotnē faktiski nav nekādu reālu iespēju izdzīvot**, ja viņi jau tagad krasi kaut ko nemainīs savā darbībā. Tas, ka šodien viņi saņem vairāk nekā pirms diviem gadiem, ir fakts, taču fakts ir arī tas, ka ar to nepietiek un ka vairāk viņi nesaņems. Un arī lielāku algu neviens viņiem nemaksās. **Tāpēc pret šiem cilvēkiem jābūt godīgiem un jāpasaka skaidri un gaiši – jā, jūs mums esat vajadzīgi kā vides uzturētāji un etnogrāfiski apskates objekti**, taču rēķinieties, ka arī turpmāk jums būs jādzīvo pašreizējā līmenī - , nevis jāmāna ar diezgan apšaubāmām perspektīvām... Liela daļa sabiedrības tic mītam, ka mums tagad visu diktē Eiropa. Tā nav. **Jebkāda politika tiek veidota katrā valstī uz vietas, arī nozaru attīstības politika...** Arī par naudu, kas ienāk valstī no ES, mēs paši (t.i. - vietējie politiķi – A.L.) izlemjam, kādiem mērķiem to novirzīt – sociāliem, kultūras vai nozaru attīstības. Eiropa tur nemaz iekšā nejaucas, taču politiķi bieži mēdz ar šo Eiropu “piesegties” un aizbildināties. **Arī 80% lauksaimniecības politikas top tepat uz vietas, nevis Briselē.**” (“Agro Tops”, 2006.g.jūn.).

Mēģināsim iezīmēt mūsdienu Latvijas lauksaimniecības ideoloģijas un filozofijas izpausmes ar konkrētiem piemēriem.

Kā biznesa lauksaimniecības politika atspoguļojas lauksaimniecībā, akcentēsim uzmanību uz dažām redzamākajām biznesa lauksaimniecības produkciju ražotājām saimniecībām.

Jaunpils “Jožu” saimnieks **Gunvaldis Sprogis** : “ **Lauksaimniecība ir tāds pats bizness kā “galošu” taisīšana, gredzenu ražošana vai naglu rūpnīca.** (Agro Tops”, 2006.g. febr.)... Un jautājums jau ir pašā saknē – kādu mēs gribam redzēt valstī lauksaimniecību. Vai lauksaimniecība ir bizness... Man būs prieks, ja arī ministrs lauksaimniecībā redzēs biznesu un ja viņam visīsākajā laikā tas izdosies, un, ka nākošgad tas tiks ņemts vērā. Jo kritērijiem ir jābūt daudz stingrākiem... Jo – nu nevar būt subsīdijas graudaugiem no 1 ha... Nopietni būtu 30 ha minimālais sliekšnis... **Subsīdijas par 5 govīm... Nu spriediet paši, vai tas ir nopietni vai nē...** Mana pārliecība un doma vienmēr bijusi, ka valsts politikai jābūt tādai, lai iespējami vairāk lauksaimniecības zemes saglabātu un atgrieztu saimnieciskajā apītē (“Agro Pols”, Nr.17. 2007.sept.).

Arī Trikātas pagasta “Irbīšu” saimnieks, ek.zin.dr. **Rihards Circenis**, lauksaimniecības nākotni saredz lielsaimnieciskajā biznesā : “ Nesen kādā intervijā LLU profesoram **Kazimiram Špoģim** tika minēts, ka **Andris Miglavs**, lūk, **esot izteicies – Latvijai pietiktu ar 5000 (12 zemnieki vidēji vienā pagastā – A.L.) zemnieku. Špoģa kungs atbildēja, ka tas būtu par daudz**, bet pie mums uz ES maksājumiem piesakās vairāk nekā 80 000 – kur loģika? Man patlaban ir divi kombaini un uz tūkstoš ha ar to pilnīgi pietiek ... Piemēram, manā saimniecībā strādā 19 cilvēku. Uz vienu strādājošo ir ap 80 ha zemes ... Visu ražu novāc divi

cilvēki ... Ja nodarbojas ar piena lopkopību, tepat pie Smiltenes – **Sandra Stricka** uzliek divus robotus, un ar 200 govīm strādā divi trīs cilvēki...Somi nemaz neuztraucas, ka 10 tūkst. zemnieku saimniecību gadā pazūd. Līdzīgi arī Zviedrijā. Viņi izrēķinājuši, ka sabiedrībai ļoti dārgi izmaksā zemnieki, kuru darba ražīgums ir zems, tāpēc izdevīgāk viņiem samaksāt gada vidējos ienākumus, dot 10 mēnešus pārkvalifikācijai, lai viņi varētu iegūt specialitāti, atrast darbu un strādāt savā valstī... Nez kāpēc citur pasaulē to jau sen sapratuši, bet mēs vēl arvien negribam saprast. Amerikā ir 2% lauksaimniecībā nodarbināto. Mums – oficiāli 9, bet es domāju – ir vēl ap 3%, ko statistika neuzrāda. Tātad kopā – 12%. **Izeja – mūsdienīgas iekārtas, modernas tehnoloģijas, augstākā tehnika un laikmetam atbilstošas saimniekošanas metodes.** ... Cilvēkiem jābūt ieinteresētiem strādāt un dot valstij produkciju vai arī, ja paši negrib, tad jāļauj zemi apstrādāt citiem...Man ir prieks, kad redzu sava darba rezultātu – sakoptu lauku, kad viss, ko esmu iecerējis, pamazām realizējas. Tas ir eliksīrs, kas dod spēku.”(“LBL”, 19.05.07.).

R.Circeņa teiktais saskan ar LLU prof., akad. **K.Špoģa** viedokli : “ Simtprocentīgi esmu par to, lai **vispirms un maksimāli atbalstītu tos, kuri ražo... maksimāls atbalsts īstajiem lauksaimniekiem, tirgus produkcijas ražotājiem,** kuri spēj un prot izmantot modernās tehnoloģijas, augstākās mašīnas un iekārtas.”(“LA”, 25.04.07.).

Leonards Stašs, 6.Saeimas ārkārtas sēdē, 1998.g.25.augustā : “ Šodien uzmanības centrā ir graudu iepirkšana. **Nu ko mēs varam šodien runāt, kad esam jau grāvuši lauksaimniecību, sākot ar Godmaņa valdību un beidzot ar Krasta valdību, un vēl šodien nicinām? Tomēr pats galvenais ideologs un nepareizo metožu pielietotājs un tradīcijas ieviesējs, lai zemnieks iznīktu, bez šaubām, bija Šķēles valdība.** Un nevienam tas nav noslēpums... Pasaulē nav tādas prakses, kāda mums ir pieņemta šodien Zemkopības ministrijā, ka lai saņem tie, kuri prot un var ražot. **Pasaulē prakse ir tāda, ka palīdzība vai subsīdijas pienākas tiem, kuriem ir grūti apstākļi, kuri nespēj ražot par noteiktām zemām tirgus cenām. Bet mums ir taisni otrādi!** Tātad Latgalē un Vidzemē – lai tur viņi mirst, lai viņi tiek iznīcināti!”

Par lielsaimniecības dzīvotspēju pārlicināta ir Jēkabpils rajona “ Kalna Dambrānu” saimniece **Iveta Tīrumniece** : “ **Mūsu saimniecībā 500 govīs, būs vēl 500, tāpēc es kā lielsaimniece izvilkšu. Saimniecībās, kurās mazāk par 100 vai 200 govīm, gan būs bankrots.** (20.03.08.)... Varu droši teikt, ka visu esmu panākusi pati, taču nevienam nenovēlu šādu darbu un **noteikti nepieļaušu, ka mani bērni turpina strādāt lopkopībā, pat ja saimniecība ir ar modernizētu ražošanu.** Tas nestabilitātes dēļ, jo mēs neko nevaram zināt, kas būs rīt, kas – pēc gada. Tie paši somi, viņi zina, kā būs, tur viss ir stabili, prognozējami. Bet mums : cik ko iesāk, tik visu valdība izputina. Arī ārzemēs gan patlaban izput mazās saimniecības. (“Brīvā Daugava”, 31.07.08.)

Tomēr “Kalna Dambrānus” iecerēs pārspēj **Jurim Pilveram** piederošā lauksaimniecības kompānija “Ziedi JP” pie Dobeles, kas projektē pašreizējo 4 miljonu apgrozījumu pacelt līdz 100 miljoniem. Šim nolūkam 22 ha platībā, par vismaz 15,5 miljoniem latu, **tiks celts : kūtis 2000 govīm, piena pārstrādes kombināts, lopkautuve, biogāzes rūpnīca.**” Esam visu sagatavojuši, vienīgi jāatrisina jautājums par finansējumu – krīzes dēļ Latvijas bankas nav gatavas veikt kredītēšanu,”skaidro “Ziedi JP”valdes priekšsēdētājs

Andrejs Safonovs un mierina vietējos zemniekus : “ Pie tam mēs nestrādāsim mazumtirdzniecībai un ar esošajiem tirgus spēlētājiem nekonkurēsim – produkcija – iebiezinātais piens vai pulveris – paredzēts tikai eksportam.” Tiek solīts, ka uzpērkot šobrīd lieko pienu, tikšot nostabilizētas cenas vietējā tirgū, kas ļaus izdzīvot zemniekiem (līdzīgi jau pastāvošo pārstrādes kombinātu “rūpēm” par zemniekiem – A.L.). “ Pelnīt pats par sevi nav nekas slikts, tomēr trūkst ilgtermiņa domāšanas. Ja netiks nostabilizēta šī nozare un zemniekiem par pienu nesāks maksāt vairāk, ilgtermiņā šī nozare Latvijā neizdzīvos. Piena pārstrādātājiem ir vajadzīgi zemnieki tik pat daudz, cik zemniekiem vajadzīgi piena pārstrādātāji, tāpēc sadarbībai ir jābūt abpusējai.”, savu “altruistisko” vīziju nobeidz **A.Safonovs**.

Viens no lielajiem Latvijas lauksaimniekiem, ar 1400 ha zemes, z/s “Veģi” un SIA PS “Līdums” īpašnieks **Gatis Karlovs** skaidro savu redzējumu lauksaimnieciskajā ražošanā : **“Domāju, ka mēs drīz kulsim 10 – 15 t graudu un 8 t rapšu – tas ir tikai laika jautājums ... Mani interesē tikai un vienīgi masa jeb kopražā – savākt tik un tik no ha. ... Pēdējā padziļinātā pārbaude, kas notika saistībā ar Lauku attīstības plāna pasākumu “Atbalsts ražotāju grupām”, ilga 6 mēnešus... Tāpēc šogad kopsapulcē pieņēmām lēmumu uz atbalstu nepretendēt, jo patērētais laiks papīru rakstīšanai un atrakstīšanās process neatsver saņemto subsīdiju apjomu.” (“LBL”, 08.08.08.).**

Kā saka : bagāts dara kā grib, bet nabags kā var.

2008.g.1.decembrī “Db” informē, ka sakarā ar iespējamām kredītproblēmām, **Gatis Karlovs** ir izdarījis pašnāvību.

Viena no vislielākajām saimniecībām, tuvu 6000 ha, “ bet reāli mēs varam apstrādāt 10 000 ha – SIA “Uzvara – lauks” pieder **Arnim Vējam**. Šī saimniecība dibināta uz kolhoza “Uzvara” - 2300 ha ar 160 strādājošajiem jeb ar vienu strādājošo uz 14 ha l/s i.z. – bāzes. Šobrīd nodarbināti 80 strādnieki un uz vienu nodarbināto ir 75 ha. Audzē kviešus, miežus un rapsi. Kalšu jauda līdz 150 t/st. Normālā vasaras dienā izkuļ un izžāvē 1500 – 2000 t . Saimniecībā nodrošināta 30 000 t graudu uzglabāšana. 2008.g. saņemti 402 000 latu ES tiešie maksājumi. Saimniecībai pieder Latvijā jaudīgākais un dārgākais - 300 000 eiro vērtais un 23 t smagais traktors CAT Challenger ar 600 zirgspēku jaudu, komplektā ar piekabināmo agregātu. Darba režīmā, sakabē ar 7 m arklu, pārvietojas ar ātrumu 18 km/st, bet parastais traktors ar 4 m arklu – tikai 8 km/st. Strādā divās maiņās visu diennakti – katrs traktorists pa 12 stundām. 12 stundu maiņai iepilda 1200 l degvielas. Sezonas laikā strādā bez brīvdienām. Sezona ilgst 5 mēnešus : no jūlija līdz novembrim plus pāris nedēļas pavasaros. Apgrozījums 2008.g. – 5.6 miljoni latu, peļņa – 2,3 miljoni. Rentabilitāte – 69,7%.

Ja SIA “Uzvara – lauks” 6000 ha sadalītu (6000 ha : 19,1 ha vid. saimn. 2007.g.) 314 zemnieku ģimeņu saimniecībās, tad katras no tām gada apgrozījums būtu (5,6 milj. : 314) 17 384 lati, bet peļņa (2,3 milj. : 314) 7325 lati. Tā ir pietiekama, lai nodrošinātu 8 cilvēkiem (saimniekam un saimniecei + 4 bērniem un 2 vecvecākiem) lauksaimniecību kā saimniekošanu - dzīvesveidu, nevis biznesu. Tad šie 6000 ha nodrošinātu nevis 80, bet (2 x 314) 628 darbavietas, bet valstī kopā (2 540 300 ha l.s.i.z. : 19,1 ha = 133 000 saimniecības x 2) 266 000 darbavietas. Kooperācija no izejprodukcijas līdz gala produktam pašu kooperatīvā tirdzniecības tīklā, nodrošinātu šo nelielo saimniecību attīstību un ilgtspējību. Tās spētu uzturēt (133 000 x

8) 1 064 000 cilvēku, un būtu reāls sociālais amortizators krīžu un bezdarba periodos ārpus lauksaimniecības nodarbinātajiem tuviniekiem.

Uz žurnālistes jautājumu : **kāda ir recepte izejai no krīzes, A.Vējš skaidro :**
“ **Beidzot nopietni jāattīsta ražošana, lai mums būtu ar ko tirgot.** Ar vienu jūru un Daugavu mēs nevaram justies īpaši bagāti. Mums vajadzētu maksimāli ātri attīstīt ražošanu, vispirms jau maksimāli piepalīdzot šādiem biznesiem rasties... Mums bija doma par biogāzes elektroražotnes būvniecību. Bet tagad jau tāda dīvainā tā situācija Latvijā izveidojusies, viena firma ir izpirkusi visas kvotas. **Pasaulē redzam visās jomās, visi apvienojas un tieši lielākajam , nevis sīkzemniekam, vienmēr ir vieglāk izdzīvot... Es domāju, cienījams cipars zemniekam ir 500 un vairāk ha. Ja mazāk, tad nav iespējams normāli saimniekot, normāli attīstīties,** tad arī nav tā mērķa – cik lielu taisīt graudu kalti un visu pārējo. Jo mazam ir vajadzīgs viss tas pats, kas lielajam. Tikai mazajam tas viss ir neskaitāmas reizes mazāks, bet tāpat maksā nopietnu naudu. Vislielākās problēmas ir tiem, kas gribēja īsā laikā uzbūvēt kaut ko ļoti nopietnu, izaudzēt prāvu cūku vienā mēnesī... **Šie zemnieki ir nonākuši tur, kur viņi ir, tikai tāpēc, ka viņus piespieda to darīt... Viņiem neļāva normāli, lēni attīstīties.** Viņiem nācās taisīt vērienīgus projektus, uzreiz ar slēgtām mēslu krātuvēm, uzreiz ar piena dzesētājiem. Bija jābūt pilnam komplektam, kas maksāja milzu naudu. Šveicē, teiksim, vēl šodien nav slēgto mēslu krātuvju un visur baltu flīžu. Eiropa vienkārši piespieda to darīt, kad viņi taisīja savu biznesa plānu... **Bez valsts vai Eiropas iejaukšanās šīm zemnieku saimniecībām ir katastrofāla situācija. Jāsaka paldies Dievam, ka mums nav lopu.**”(Diena.lv , 09.06.09.).

No industriālās lauksaimniecības biznesa pārdomu vērts piemērs ir Dobeles rajona SIA “Tand UKRI”, kas apsaimnieko 4200 ha zemes, t.sk. 3600 ha no tās pieder Īrijas iedzīvotājam **Timotijam Džozefam Kellijam** (pēc citas informācijas – **Džonam Vaitam**, vai otrādi). Saimniecībā ir 17 pastāvīgas darbvietas un uz vienu strādājošo 247 ha. Taču nopietnam biznesam, kā izrādās, ar to ir par maz, un, kā informācijas avoti vēstī, saimnieks meklē paplašināšanās iespējas Ukrainā.

Ja par lauksaimniecības nākotnes modeli un orientieri ņemsim SIA “Tand UKRI” latifundiju, tad Latvijā būs (1 855 100 ha lauksaimniecībā **izmantotā** zeme: 4200) 441 saimniecība jeb viena saimniecība katrā pagastā un par visām kopā nodarbinās 7497 pastāvīgos strādniekus jeb 0,7% no darbaspējīgajiem valstī. Lopkopība, t.sk. piensaimniecība, tāpat kā cukura ražošana, kā “nerentablas” nozares, būs likvidētas. Audzēs, cerībā uz neprognozējamu eksportu orientētus graudaugus un rapsi. Līdz laikam, kad industriālais biznesmenis nostiprināsies Ukrainā, Āfrikā vai citur, kur var cerēt uz lielāku peļņu, bet Latvijā esošo latifundiju izdevīgi pārdot Dienvidkorejas, Japānas, Ķīnas vai Krievijas fermeriem.

Vai krīzes radītajiem bezdarbniekiem šādas saimniecības varētu būt alternatīva zemnieku ģimenes saimniecībām un sniegt patvērumu krīzes situācijās? Šķiet, ka nē.

Šādas šauri specializēta biznesa lielsaimniecības izveidošanas pieļaušana, ir izslēgusi iespēju rasties **vismaz** (4200 ha : 100 ha) 42 ļoti spēcīgām latviešu zemnieku ģimeņu saimniecībām, kas 17 darbvieta vietā varētu nodrošināt **vismaz** (42 x 5) 210 darbvietas, vidi un apstākļus 4 – 5 bērnu izaudzināšanai darba un tēvzemes mīlestībā, un izskološanai, vienlaicīgi atrisinot skolēnu trūkuma problēmu vietējā skolā, tautas attīstību veicinošu dabas un kultūrvides saglabāšanu un pilnveidošanu.

“Dienas bizness” 2010.g.27.janvārī zem virsraksta “**Tērvetes kapitāls koncentrēts astoņās rokās**” un apakšvirsraksta “Agrofirma Tērvete koncentrējusi kapitālu un plāno celt efektivitāti”, informē par situāciju uzņēmumā.

2009. gadā a/s “Agrofirma Tērvete” gada apgrozījums ir bijis 5,84 miljoni latu, t.sk. peļņa – ap 800 000 Ls. Rentabilitāte – 16%. Īpašnieki – ap 150. Strādājošo skaits 230.

Ja pirms gada Latvijā lielākajam lauksaimniecības produkcijas ražotājam a/s “Agrofirma Tērvete” bija vairāk nekā 500 akcionāru, tad patlaban to skaits ir ap 150 un **četriem no viņiem pieder ap 80% no visām akcijām.**

Akcionāru skaitam “optimizējoties”, mainīts arī valdes un padomes sastāvs. Kā liecina “Lursoft” informācija, patlaban uzņēmuma valdē tās priekšsēdētāja **Modra Gobas** vadībā darbojas **Jānis Paškausks** un **Indriķis Vēvers**, savukārt padomē, kuru vada kompānijas finanšu direktore **Nora Vildberga**, darbojas alusdarītavas vadītāja **Anita Krāge** un bijušais a/s “Dobeles dzirnavnieks” īpašnieks **Vitauts Paškausks**. “Dobeles dzirnavnieku” **V.Paškausks** pārdeva Igaunijas lielākajam miltu ražotājam a/s “Tartu Veski” 2008.gadā, paraleli viņš aktīvi izvērs uzņēmējdarbību Ukrainā. Savukārt **J.Paškausks** saistīts ar vairākiem lauksaimniecības uzņēmumiem. Tā kā “Tērvete” ir a/s, “Lursoft” datu bāzē īpašnieki nav uzrādīti. “Agrofirms Tērvete” valdes priekšsēdētājs **Modris Goba** stāsta, ka notikušais nekādas būtiskas izmaiņas uzņēmuma darbībā nenesīs un tāpat kā līdz šim kompānija nodarbosies ar lauksaimnieciskās produkcijas ražošanu. Izmaiņas veiktas, jo aptuveni pirms diviem gadiem agrofirms akcijas sākuši iekārot nezināmi spēki un sākusies mazo akcionāru “apstrāde” un uzņēmuma vadība nolēmusi, ka **jāstrādā pie kapitāldaļu koncentrācijas, lai kompānijas liktenis būtu prognozējams**, nevis nonāktu nezināmās rokās. Pirmais, no uzņēmuma īpašnieku viedokļa skatoties, ir stabilitāte. **Kamēr bija daudz mazo akcionāru, lietas bija neprognozējamās. M.Goba** uzsver, ka pērn par 7,7% samazināts strādājošo skaits, savukārt vidējais atalgojums sarucis par 17,6%. Kopējais nomaksāto nodokļu apjoms pērn bijis 1,489 miljoni Ls, vidēji uz vienu strādājošo nodokļos nomaksāts 5841 Ls.

Pirms 10 gadiem **M.Goba** uzsvēra, ka “ pasaulē otra līdzīga uzņēmuma nav”, pozicionējoties kā altruists, kas “Tērvetes” saimniecības privatizācijas procesā nav centies izmantot savu dienesta stāvokli un kuram privātā materiālā labklājība dzīvē nav galvenais, bet galvenā rūpe ir līdz tam politiķu krāptie siksaimniecību īpašnieki - 600 paju turētāji.

No pēdējās informācijas gan nevar secināt par viedokļa maiņu, bet, ja **M.Goba** ir to četru akcionāru pulkā, kuriem pieder 80% akciju un katra peļņa par 2009.g. vidēji ir (800 000 x 0,80 : 4) 160 000 Ls, bet kopējā apgrozījuma daļa (5 840 000 x 0,80 : 4) 1 168 000 Ls, tad viņu var ierindot pie miljonāriem. Atlikušo 20% akciju īpašnieku peļņa vidēji ir (800 000 x 0,20 : 146) 1095 Ls, bet kopējā apgrozījuma daļa vidēji (5 840 000 x 0,20 : 146) 8000 Ls. **Taču, tā kā šajos 20% vēl jāiekļauj četri no astoņiem lielajiem akciju turētājiem, tad neatbildēts paliek jautājums : cik tad īsti nopelnīja (146 – 4) 142 mazie akciju īpašnieki**, par kuru taisnību un interesēm kādreiz iestājās **M.Goba**?

Divu Paškausku klātbūtne, kuriem, kā var nojaust, ir sekmīga “pērc un pārdod” biznesa pieredze, šajā akcionāru skaita optimizācijas un kapitāla koncentrācijas procesā akciju sabiedrību “Agrofirma Tērvete”, piemēram, nooptimizēs līdz vienam īpašniekam. Mūsu biznesa pieredzes vidē tas ir labākais stāvoklis turpmākiem spekulatīviem darījumiem. Tā kā **V.Paškausks** uzņēmejdarbību izvērs arī Ukrainā, līdzīgi SIA “Tand Ukri” Īrijā dzīvojošam saimniekam **Džonam Vaitam** vai **Timotijam Džozefam Kellijam**, tad pārņemot viņu pieredzi

specializācijā, a/s "Agrofirma Tērvete" strādājošo skaitu varētu nooptimizēt līdz vienam uz 250 ha (pašlaik ir viens uz 13 ha), bet kopā līdz (3000 : 250) 12 pastāvīgi strādājošajiem. Tas būtu koncentrācijas un specializācijas iespējamais pienesums lauku atcīvēciskošanā.

Ko ar šo abstrakciju gribu teikt? Tikai to, ka šāda lauksaimnieciska akciju sabiedrība ir bez dvēseles. Pārfrāzējot **Raini** : te biznesa lielā ideja nepazīst cilvēka žēluma. Tai nav motivējošu nacionāli garīgu uzstādījumu, t.sk. atbildības par šo zemi un tautu, kura ir tās patiesā īpašniece. Akciju sabiedrības lauksaimniecībā raisa neuzticības un nedrošības sajūtu par nākotni, kas atkarīga no akciju kontrolpaketes turētāju nacionālās pašapziņas un godaprāta. Bet nacionālā pašapziņa, kas Latvijā valstiskā līmenī nav interpretēta un godaprāts, pirms nav redzami darbi, ir neprognozējami drošības garantī. Kapitāla koncentrēšanas tieksme dažu cilvēku rokās, liek apšaubīt viņu paustos mierinājumus, ka kapitāla koncentrēšana būtiskas izmaiņas nenesīs, ka ražošana turpināsies, ka tie ir pretpasākumi kaut kādiem slepeniem tīkojumiem, ka kapitāls koncentrējas pareizajās rokās u.tml. Būtībā tas ir maldinošs populisms, ar ko tiek piesegti pašu teicēju savtīgie tīkojumi. "Agrofirms Tērvete" nākotnes vīzijā ir parādījušās tās pašas tendences, kas realizējās valsts īpašumu privatizācijas procesā, cukurfabriku likvidācijā, auglīgāko zemju izpārdošanā spekulantiem, nepilsoņiem, ārzemniekiem. **Tas ir latviešu ģimeņu zemniecības iznīcināšanas process, piesegts ar meliem biznesa – peļņas interesēs.**

Vai a/s "Agrofirma Tērvete" varētu būt Latvijas lauksaimniecības nākotnes modelis? Domāju, ka nē. Tas ne ar ko neatšķiras no citiem biznesa haizivju uzņēmumiem. Tas ir vienīgi nacionālo apziņu un atbildību pakāpeniski demoralizējošs un degradējošs modelis. Tas ir nacionālās lauksaimniecības strupceļš - agrārā problēma, kuru agrāk vai vēlāk būs jārisina. Ja gribēsim turpināt šeit dzīvot, saglabāt savu valstiskumu un neatkarību.

"Latvijas Avīze informē : " **Īpašs atbalsts – lielfermām.**

Piena krīzes atbalsts tiks apmēram pusotram tūkstošiem (7,9% - A.L.)no apmēram 19 tūkstošiem piena saimniecību.

Lielās saimniecības krīzē cietušas vairāk, tādēļ atbalsts jāmaksā tām - ar šādu uzstādījumu Zemkopības ministrija (ZM) sagatavojusi noteikumus, pēc kuriem piensaimnieki jau šopavasār saņems vienreizējo atbalstu piena nozares stabilizēšanai... Latvijai atvēlēti 1,445 miljoni eiro jeb Ls 1 016 116. To, kā un kam šo naudu piešķirt, atstāts katras dalībvalsts izlemšanā... Atbalsts tiks tiem piensaimniekiem, kuri kvotas gadā pārdevuši vismaz 80 tonnas piena. Atbalsta apjoms- apmēram Ls 2,30 par tonnu . Latvija (lielā biznesa lobijs – A.L.) nolēma – tā kā ES atbalsta kopējā summa ir ļoti maza, tā jāpiešķir saimniecībām, kas iepriekšējos gados bija uzņēmušās kredītsaistības saimniecību modernizēšanai. Tām arī piena iepirkuma cenu straujais kritums radīja lielākas problēmas... Aprēķini liecina, ka pie atbalsta tiks saimniecības, kurās ir ne mazāk kā 17 govīs (vidējais izslaukums valstī ir 4823 kg no govīs)... Lauksaimniecības datu centra (LDC) dati liecina, ka valstī 2008.g.bija 19 031 ganāmpulks un 15 468 (81%) no tiem bija līdz 9 govīm... Savukārt no 10 līdz 29 govīm bija 2129 ganāmpulkos, bet pārējos nedaudz mazāk kā pusotrā tūkstošā ganāmpulku govju skaits bija vairāk nekā 30. Tādējādi secināms, ka ES atbalsts tiks ļoti nelielam skaitam piena saimniecību. " Mēs uzskatām, ka šāds atbalsta sadalījums nav objektīvs," saka Lauksaimnieku organizāciju sadarbības padomes (LOSP) priekšsēdētājs

Armands Krauze... Konkrēti – pēc ES direktīvu nosacījumiem šādu atbalstu ES valstis var maksāt, ja kvotas ietvaros pārdots ne mazāk kā 30 tonnu piena. Tātad – ņemot vērā vidējo izslaukumu valstī, ganāmpulkā vajadzētu būt ne mazāk kā 6 govīm... **A.Krauze** gan atzīst, ka atbalsta summa, ko mazās saimniecības saņemtu, nebūtu liela, taču šajos apstākļos katram santīmam ir nozīme. "Zemnieku saeimas" pārstāvis un saimniecības "Pilslejas" īpašnieks **Uldis Krievārs** : " Mums jāsaprot, ka tieši lielās saimniecības ir tās, kas velk nozari, par spīti tam, ka saņemam mazākos atbalsta maksājumus ES. Zemkopības ministrs **Dūkļavs**, pieņemot lēmumu par atbalsta maksāšanu saimniecībām, kas saražo 80 tonnas gadā, ir skaidri parādījis virzienu, kādā nozarei jāattīstās." " (LA", 16.03.10.).

No teiktā kļūst saprotams, ka atbalsta saņemšanai nosakot kā minimumu 30 t piena (30:5) jeb 6 govīs, apzināti tiek likvidēta iespēja sākt nodarboties ar lauksaimniecisko ražošanu un ģimenei nodrošināt iztiku. Šādu priekšnoteikumu sekas ir lauku bezdarbs, tautas emigrācija un viss ar to saistītais.

Cīņa pret un par sīksaimniecībām, mazajām un vidējām zemnieku saimniecībām turpinās.

Turpinās sabiedriskās domas ietekmēšana – norādot uz sīksaimniecībām, kā uz lauksaimniecības problēmu galveno cēloni.

Tā laikraksts "Diena" 2009.g. 7.03. publicē rakstu " **Joprojām sīki un atpalikuši**" ar apakšvirsrakstu - " **Latvijas produkti veikalos būs retums, kamēr nebūs spēcīgu saimniecību.**" : " "Nav Latvijā ražota medus, sīpoli – poļu, burkāni – lietuviešu, redīsi – holandiešu, zaļie salāti no Igaunijas, pēc gājiena cauri lielveikalam uzskaita " Zemnieku saeimas" direktore **Rita Sīle**. Pat ja tie ir "Spilvas" marinētie gurķīši vai " Pūres" zemeņu ievārījums, īstenībā arī tos ražo no ārzemēs iepirkām izejvielām. Latvijas zemnieki kā vezumu vilcējs Bokseris **Džordža Orvela** "Dzīvnieku fermā" nereti spriež, ka jāstrādā vēl cītīgāk. Taču nozares lietpratēji (industriālā lauksaimniecības virziena lobētāji – A.L.) uzskata, ka problēma ir pavisam cita – **Latvijas lauksaimnieki lielveikalos ar ārvalstu produktiem nespēs konkurēt tikmēr, kamēr būs tik sadrumstaloti un tehnoloģiski atpalikuši. Attīstību daļēji bremsējusi arī līdzšinējā valsts atbalsta politika, kas naudu ļauj saņemt arī absolūti neefektīvām saimniecībām** (kārtējais neargumentētais mājiens "vainīgo" mazo saimniecību virzienā, lai izceltu biznesa lielsaimniecību nepieciešamību kā problēmas vienīgo atrisinājumu un pabalstu noņemtu "neefektīvajiem" sīkražotājiem par labu "efektīvajiem" lielražotājiem – A.L.)...

"Dienas" aptaujātie nozares speciālisti uzsver, ka **zemnieku konkurētspēja būtiski neuzlabosies, kamēr lauksaimnieki neveidos lielas un modernas, biznesā balstītas saimniecības...** Igaunņu lauksaimniecības struktūrā pārliecinošs pārsvars ir komerciālajai ražošanai – ap 70-80%. Bet Latvijā ir otrādi," sīkražošana veido ap 60-70%," saka **A.Miglavs** (Latvijas zemnieku ģimeņu lauksaimniecības sagraušanas vadošais "zinātniskais" pārstāvis – A.L.)..."

Kooperēties ar kaimiņiem? Nezinu, mēs tomēr esam konkurenti, "vērtē" Dižkuņķu" saimnieks **A.Radomišķis...** Modernas glabātavas trūkumu saimniecība izjūt, tomēr celt nevar sadūšoties. " Tāda, kādu mums vajadzētu, maksā ap 100 tūkstošiem latu. Ir liela neziņa – var mainīties realizācijas tirgus, lielveikali var vairs nepirkt no tevis (un savu kooperatīvu lielveikalu nav – A.L.), nav jau vairs tās veselības, un negribas nākamajai paaudzei uzkrāt kredītu nastu," skaidro **A. Radomišķis...**

“Paprovējiet savā darbā atrast piecus cilvēkus, ar kuriem nesaplēsīsieties, kad nonāksiet līdz naudas jautājumiem,” saka Auglīkopju asociācijas vadītāja Māra Rudzāte...

“Latvijā zemnieku atbalsts līdz šim dalīts, lai saglabātu pēc iespējas vairāk saimniecību, tādējādi cenšoties risināt arī sociālās problēmas laukos (jā, tas ir viens no retajiem nacionāli un sociāli atbildīgajiem risinājumiem laukos – A.L.). Neviens nevērtē, vai zemnieks prot strādāt ar atdevi,” secina R.Sīle.

Divu govju turēšana nekad nebūs business, tādēļ “Zemnieku saeima” mudina atbalstāmajām saimniecībām noteikt 200 ha platības un pienkopībā 50 govju minimumu (ar to iznīcinot latviešu tautas eksistences pamatu – zemnieku ģimeņu saimniecības - A.L.).

A.Miglavs uzskata, ka nav nepareiza doma sniegt ekonomisku atbalstu laukos dzīvojošajiem, bet nepareizi ir šiem cilvēkiem ar diviem, trim un pieciem hektāriem dot signālu, ka viņu ražošana var dot ekonomisku atdevi (šķiet, ka A.Miglavs nav iepazinies ar pirmskara zemnieku sasniegumiem – A.L.). Viņaprāt, valsts un ES līdzfinansējumu investīciju projektiem vajadzētu noteikt kritērijus, kas uz to ļauj pretendēt saimniecībām ar konkrētu saražotā apjomu.

Tajā pašā laikā nacionāli atbildīga ir Lauksaimnieku organizāciju sadarbības padomes (LOSP) norāde, ka izmaiņas saimniecību skaitā nevajadzētu regulēt ar subsīdiju palīdzību. Ir jārada vienlīdzīgi nosacījumi visiem, bet to, vai mazās saimniecības turpinās pastāvēt, lai nosaka brīvais tirgus un paši saimnieki.” “

Lai gan lauku saimniecību ekonomiskie rādītāji analītiski izsmeljošā, saprotamā un argumentētā formā nav pieejami, ko var pieņemt par apzinātu biznesa saimniecību lobēšanu, atsevišķi dati reizēm parādās. Tā, piemēram, “Lauku Biznesa Laikrakstā” 2007.g.7.aprīlī varam lasīt Bauskas rajona Lauksaimnieku apvienības vārdā **Agra Veides** parakstītu “Atklāto vēstuli Latvijas Valsts prezidentei Vairai Vīķei – Freibergai”, kurā sniegti SUDAT apkopotie saimniecību ekonomiskie rādītāji. Tie rāda, ka mazākās saimniecības strādā 2,5 – 3 reizes efektīvāk nekā lielās, kaut gan subsīdijas lielās saimniecības joprojām saņem un tērē krietni vien vairāk.

Saimniecību darbības ekonomiskie rezultāti 2003.–2005. gadā.

Rajons Zemgale-1

Saimniecību lielums ELV	Vidēji saimniecībā	<4	4-<8	8-<16	16-<40	40-<100	100-<250	>=250	
lenākumi bez ražošanas subsīdijām vidēji no 2003. – 2005.g. uz 1 ha/ Ls		38,3	91,2	60,3	70,6	23,3	24,8	25,3	35,3
Tas pats 2005.g. uz 1ha/LS		27	209	35	81	5	5	19	-7
Subsīdijas uz 1ha/Ls		88,7	71,3	55,7	68,7	76,3	91,3	102,7	112,3

Kā tabulā varam redzēt, apkopotie saimnieciskās darbības rādītāji neapstiprina biznesa lielsaimniecību ekonomisko efektivitāti, nerunājot nemaz par to negatīvo ietekmi uz dabu, darbvietām, demogrāfiju, kultūrvidi.

Profesors, veterinārmedicīnas doktors, LLU Biotehnoloģijas un veterinārmedicīnas zinātniskā institūta "Sagra" direktors **Aleksandrs Jemeljanovs** : " **Visvājākais lauksaimniecības posms, manuprāt, ir nepietiekama uzmanība lauku dzīvei un lauksaimniecībai vispār tieši no "visaugstāko plauktu" puses – Saeimas, valdības.** Laukos jāpārskata dzīves līmenis no cilvēku labklājības viedokļa. Valsts amatpersonām vajadzētu vairāk interesēties par to, kas notiek laukos, domāt, kā uzlabot cilvēku dzīves un darba apstākļus, finansēšanas iespējas. **Ja uz laucinieku beidzot paskatītos tāpat kā uz galvaspilsētas iedzīvotāju, viss nostātos savās vietās. Manuprāt, tieši tas ir pats galvenais – saprast, kā cilvēks jūtas, dzīvodams lauku apvidū. Viss pārējais ir pakārtots, tajā skaitā subsīdijas.**" ("Agro Tops", 2006.g. jūl.).

Zemkopības ministra, nacionāli un lauksaimnieciski nekompetentu ministru un valsts ierēdņu, lielsaimniecību un to atbalstītāju teiktais izpaužas industriālo lielražotāju šauri egoistiskā biznesa pretnostatījumā galvenajam šo biznesu traucējošajam faktoram – vēl pagaidām daudzajām mazajām zemnieku ģimeņu saimniecībām, kas "iznieko" ES subsīdijas, bet ko "lietderīgāk" varētu izlietot lielražotāji. No lielsaimniecību puses lauksaimniecības problēmas tiek saskatītas arī nepietiekamajā saimniecību lielumā un to ražotās produkcijas apjomos, zināšanu trūkumā, modernu tehnoloģiju neieviešanā, augstā tehnikas un peļņas masas nepietiekamībā. Par ievērojamas cieņģu tiek atzīmēta ne mazāka kā 500 ha platība un ne mazāk kā 500 govju. Arī 10 000 ha un 2000 govju nav par daudz. Lielā biznesa pārstāvjiem par pozitīvu un perspektīvu lauksaimniecības nākotnes redzējumu kalpo arguments, ka attīstītajās valstīs lauksaimniecībā strādājot, piemēram, 2% un pat mazāk no darbspējīgajiem.

Nav pretargumentu faktam, ka lielās saimniecībās ir iespējas strādāt plašākos laukos, izmantot jaudīgāku un ražīgāku tehniku, pielietot no sīksaimniecībām atšķirīgas tehnoloģijas un gala rezultātā iegūt lielāku peļņas masu. Savukārt - lielāka peļņa paver iespējas iziet aiz savas saimniecības robežām (uz ārvalstīm), iegādāties vēl modernāku tehniku, celt vēl ietilpīgākas un ar pilnveidotākām tehnoloģijām ražotnes, samazināt nodarbināto skaitu, piemēram, ar slaukšanas robotu ieviešanu u.tml.

Taču tāda saimnieciskā attīstība izvirza arī jautājumu : ja peļņa koncentrējas viena īpašnieka rokās uz daudzu zemes īpašnieku saimnieciskās iznīcināšanas, nabadzības un bezdarbnieku radīšanas rēķina, dabas un kultūrvides degradācijas, skolu slēgšanas, darba spējīgo aizplūšanas uz pilsētām vai emigrācijas rēķina, uz negatīvas demogrāfiskās situācijas rēķina, tad, kāda ir jēga šādai attīstībai no nacionālas valsts viedokļa raugoties?

Tāpat kā šodien, arī Latvijas pirmās agrārās reformas laikā, norisinājās cīņa starp muižu lielsaimniecību un sīksaimniecību aizstāvjiem. Lielsaimniecību aizstāvji biedēja ar sīksaimniecību nespēju nodrošināt valsti ar pārtiku un ražot eksportam. Bet notika gluži pretējais. Jau 1921.g. kartupeļu kopražs un aitu skaits bija sasniedzis 1913.g. līmeni. 1923.g. to sasniedza zirgu un liellopu skaita ziņā. 1925.g. – linšķiedras un linsēklu ražošanā. 1926.g. – cūku skaitā. Līdz 1930.g. par 130% tika pārsniegts pirmskara līmenis maizes labības un graudaugu lopbarības ražošanā. Valsts pilnībā sevi nodrošināja ar maizi. 1938.g. sviesta eksportā Latvija ieņēma 4. vietu Eiropā un 6. vietu pasaulē. Vairāk nekā Latvijā eksportēja vēl tikai Dānija, Holande un Zviedrija. Vēl pēc

dažiem gadiem Latvija būtu sviestu eksportējusi vairāk nekā Zviedrija, jo mūsu eksports pieauga straujāk nekā zviedru. Ar **897 kg piena** un **83 kg gaļas** uz 1 iedzīvotāju gadā – 2. vieta pasaulē, bet **graudu ražošanā ar 711 kg** uz 1 iedzīvotāju – 3. vieta Eiropā. Aiz Latvijas palika Igaunija, Lietuva, Polija, PSRS, Argentīna, Kanāda, ASV.

Salīdzinājumam (1938.g.) : **Gaļas ražošana uz 1 iedz.** kg : Latvijā – 83, Anglijā – 64, ASV – 62, Dānijā – 57, Vācijā – 50, Šveicē – 47, Holandē – 44, Francijā – 34, Polijā – 19, Itālijā – 16. **Piena ražošana uz 1 iedz.** litros : Latvijā – 897, Šveicē – 509, Dānijā – 417, Anglijā – 403, ASV – 368, Holandē – 363, Vācijā – 362, Francijā – 315, Polijā – 226, Itālijā – 105 (Mag.oec. **Kārlis Kalniņš**, “Vai jūs zināt, ka Latvija?”).

“Sevišķi svarīgi konstatēt, ka mūsu jaunsaimniecības sekmīgi sacenšas ar bijušo muižu saimniecībām, pārspēdamas tās nevien aramzemes platības, bet arī bruto ienākumu ziņā. Tas pierāda, ka nav nekāda pamata mūsu agrārās reformas nelabvēļu apgalvojumiem, it kā agrāko muižu sadalīšana jaunsaimniecībās būtu sagrāvusi Latvijas lauksaimniecisko kultūru un samazinājusi tās ražošanas spējas.”(“Latvija 20.gados”,1938.g.).

Dr.agr. Juris Andrejs Zušēvics savā darbā “Ievads agrārpolitikā” (1994.)apskata, t.s. **tautsaimniecisko ienākumu** (darba alga, netto ienesa, nodokļi) pirmskara Latvijā, kas rāda, cik no lauksaimniecības iegūst visa valsts ekonomika.

Latvijā no 1932. līdz 1937. g., atkarībā no saimniecību lieluma, tautsaimnieciskais ienākums no ha bija sekojošs : līdz 20 ha – 100% ; 20 – 50 ha – 73% ; virs 50 ha – 59%.

Pēckara Rietumeiropā par vidējo tika ieteikts pieņemt 15 – 25 ha saimniecību.

J.A.Zušēvics par ideālu Latvijas apstākļiem iesaka jaukta tipa saimniecību ne lielāku par 100 ha.

Salīdzinājumam : **2008.g.** saimniecību lauksaimniecībā izmantojamās zemes vidējā platība ha, govju un cūku skaits bija : **Latvijā** – 17..4..14; Polijā – 12..4..28; Lietuvā – 25..3..10; Somijā – 34..21..514; Zviedrijā – 52..52..732; Dānijā – 60..101..1903; Igaunijā – 67..18..128.

“Latvijas Avīzes” žurnāliste **Iveta Tomsone** : “ Eiropas lauksaimniecība ir pārāk intensīva, tādēļ ar ANO Lauksaimniecības un pārtikas organizācijas (FAO) starpniecību jāpanāk lielāks atbalsts nelielajām lauku saimniecībām un vietējā pārtikas tirgus attīstībai.

Pie šāda secinājuma ... nonāca apmēram 40 Eiropas nevalstisko organizāciju pārstāvji, kas apsprieda ANO FAO iesniedzamās rekomendācijas. **Pārtika ir jāražo, lai pabarotu cilvēkus, nevis lai labi nopelnītu** – šis ir viens no secinājumiem, kas radās diskusiju laikā. ES lauksaimniecības politika līdz šim bijusi vērsta uz ekonomisko izdevīgumu un eksportu, atstājot novārtā sociālos un vides jautājumus. **Situācija ir jāmaina... To var panākt, vairāk pievēršoties nelielo saimniecību atbalstam, kas ražo veselīgu pārtiku un pārdod vietējā tirgū.**

Francijas un Itālijas lauku organizāciju pārstāvji norāda – nav normāli, ka cilvēkiem jāēd pārtika, kas vesta pat 5000 km. ES un pārējām **pasaules valstīm jāreformē sava lauku politika tā, lai attīstītu nevis eksporta, bet vietējos tirgus. Papildus tam jādomā par likumiem, kas ierobežotu lielveikalu varu.** Kā zināms, ne tikai Latvijā, bet arī Eiropā lieltirgotāji ir tie, kas diktē pārtikas cenu ar mērķi pēc iespējas lētāk iepirkt no ražotājiem un pašiem pēc iespējas vairāk nopelnīt. Šis nosacījums ir viens no galvenajiem, kas spiež lauksaimniekus intensificēt ražošanu, kas nereti kaitē videi, kā arī pasliktina lauku sociālekonomisko stāvokli. Tādēļ jācenšas pēc

iespējas vairāk attīstīt un atbalstīt mazos tirgotājus, kas sadarbojas ar vietējiem pārtikas ražotājiem.

Eiropas lauksaimnieki uzskata – nelielas zemnieku saimniecības labāk spēj garantēt drošas un cilvēkiem veselīgas pārtikas ražošanu, nepārkāpjot vides aizsardzības prasības. Turklāt šāda ražošana samazina iespēju rasties jauniem pārtikas skandāliem. Kā zināms, ES valstīs jau gadiem skaļi apspriež tā saukto govju trakumsērgas jeb BSE izplatību, nereti "uzpeld" gadījumi, kad veikalos konstatē ar dažādām ķīmikālijām piesārņotus produktus...

Ungāri atzīst, ka lielražotāji, kas apsaimnieko desmitiem tūkstošus hektāru zemes, ir tie, kas ražo zemas kvalitātes graudus. Turklāt šāda ražošana neesot izdevīga ekonomiski, tā bojā vidi un ražošanas intensifikācijas dēļ tiek zaudētas darba vietas. Līdzīgos ieskatos ir arī franči, kas uzskata – laukos jāpalielina zemnieku skaits, kas veidotu nelielas, kvalitatīvu pārtiku ražojošas saimniecības. Tas gan neesot viegli panākams zemes trūkuma dēļ, jo katrs ražotājs – liels vai mazs – savu zemes pleķīti jau ir aizņēmis... Kopumā Eiropas lauku organizāciju ieteikumi Latvijai ir pieņemami, jo arī mūsu valstī ir jāattīsta nelielās saimniecības, tas ir – vismaz 90% valstī esošo zemnieku saimniecību. Arī lielveikalu varas ierobežošana ir atbalstāma."

Šodien Latvijā tiek iedibināta moderno industriālo muižu lauksaimniecība, to pamatojot ar vajadzību ražot pietiekamā daudzumā lētāku un konkurētspējīgāku produkciju. Protams, bez pierādījumiem. Taču patiesībā tiek radīta agrārā sistēma, kas uz latviešu zemniecības vairākuma rēķina dod iespēju neliela lauku īpašnieku skaita, ārzemju tehnikas, tehnoloģiju, minerālmēslu un augu aizsardzības ķīmikālijuražotāju un tirgotāju banku kontos savākt peļņu, kurai būtu jānonāk sīksaimniecībās, mazajās un vidējās zemnieku ģimeņu saimniecībās. Tiek realizēta likumīga zemniecības aplaupīšana. Kā muižu laikos. Un, kas beidzās ar revolūciju un agrāro reformu. Šīs ražošanas galvenais "sasniegums" – pazūd mazās zemnieku saimniecības, darbaspējīgie meklē darbu pilsētās, bet ekonomiskās krīzes situācijās vairo nodokļu maksātāju finanšu līdzekļu izšķērdētāju bezdarbnieku pulku vai emigrē uz ārzemēm, bez iespējas atgriezties dzimtajā ligzdā laukos.

Patiesībā problēma nav konkurētspējīgākas lauksaimniecības produkcijas saražošanas nodrošināšanā pārtikai, rūpniecībai un eksportam, ko mēģina piedēvēt vienīgi industriālajiem ražotājiem un kas neatbilst patiesībai, bet gan latviešu tautas un Latvijas valsts pastāvēšanas un attīstības būtisko priekšnoteikumu – nacionālā, morālā, patieso vērtību, sociālā, demogrāfiskā, audzināšanas, darba tikuma, pēctecības, skološanas, perspektīvas, valsts drošības – nodrošināšanā pēc iespējas lielākai latviešu tautas daļai.

Jā, industriālais lauksaimnieciskais lielražošanas bizness, salīdzinot ar spekulatīvo uzpirkšanas un tālākpārdošanas vai banku biznesu, rada materiālas vērtības un no tāda redzes viedokļa vērtējams pozitīvi. Un tikai!

Taču pēc būtības tas ir sociāli nelielas, bieži vien parazitiskas un saimnieciski nevajadzīgas šķiras bizness. Tas ir lauksaimnieciskās peļņas, kurai būtu jānodrošina latviešu sīksaimniecību, mazo un vidējo ģimeņu saimniecību zemniecības normālas eksistences un attīstības iespējas, sūknis industriālo lielražotāju banku kontos. Tautas vairākumam tas ir ceļš bez perspektīvas, tātad - strupceļš. Tas ir muižu restaurācijas ceļš ar to pavadošajām nacionāli, ekonomiski un sociāli negatīvajām sekām. Tas ir ceļš pret latviešu tautas interesēm un tiesībām. Tas ir visnopietnākais Latvijas valsts pastāvēšanas apdraudējums.

Anna Streiča Madonas novadā : “ Ja laukos vairs nebūs saimniekotāju, kas aprūpē nelielu pulciņu govju, kas te vispār dzīvos. No gotiņām taču liels atspajds. Varam mazbērnus skolot, varam viņiem kārtīgu apģērbu nopirkt. Taupīgi saimniekojot, arī pie ārsta dodoties, nav jāknapiņās. Kas uzturēs laukus pie dzīvības, ja nebūs mazo piensaimnieku? Neapstrādāti lauki aizaug ļoti ātri.Tā aizaug visa Latvija. Saimniekosim, kā saimniekojām arī bez ES atbalsta, bet neizpratne paliks. Mazbērniem arī nevarēšu atbildēt, kas tajā ES tik labs, ka lauzāmiešiem uz turieni kā traki.” (“LA”, 25.03.10.).

Pēteris Spūle, Līvānu novada z/s “Strautmaļi” : “ Mēs ar savām 10 “galviņām” un 50 ha zemes diemžēl neietilpstam atbalsta saņēmēju skaitā. Žēl, protams, jo zemniekam katrs pabalsts ir svarīgs. Izmisumā nekritam, saimniecība mums vienmēr ir palīdzējusi izdzīvot, bērnus izskolot. Saimniekosim tepat arī turpmāk, ja noteikumi un jaunie līgumi pavisam nepiespiedīs pie zemes.” (“LA”, 25.03.10.).

“Andrejs” : “ Kāpēc valdība pieļauj, ka **Dūklavs** atbalsta nevis valsts intereses, bet atsevišķu grupējumu intereses? Nevienā ES valstī tā nedara, jo tiek pārkāpti konkurences pamatprincipi. Šim izbijušam kolhoza priekšsēdim joprojām nav skaidrs, ka, ņemot dārgus kredītus, būvējot dārgas fermas un algojot darbaspēku fermā, var saražot vienīgi dārgu pienu! Šī nozare apzināti tiek dzīta bankrotā. Bet 19 tūkstoši galveno piena ražotāju tiek nerroti un atzīti par valstij nevajadzīgiem.” (“LA”, 25.03.10.).

“Līdzīgi kā piena nozarē, arī graudaudzētāju vidū vislielākās bedres priekšā ir saimniecības, kas veikušas prāvas investīcijas. **Ekonomiskie riski patlaban vismazākie ir nelielajām 20 – 50 ha saimniecībām**, jo tās ir iztikušas ar savu kapitālu. Tomēr tajā pašā laikā ekonomisti norāda, ka šajās saimniecībās nenotiek attīstība un tās dedzina savus resursus, vērtē Zemkopības ministrijas Augkopības nodaļas vadītāja **Iveta Ozoliņa**.” (“Diena”, 21.05.09

Latvijā lielsaimniecībās šī attīstība notiek ar neprognozējamu seku kredītiem.

Latvijas lauku konsultāciju centra vadītājs **Mārtiņš Cimermanis** : “ **Esmu pārdomās – vai tas, ko darām, ir pareizi, un ko darīt tālāk?** Mēs, latvieši, esam palikuši par lūdzējiem ar izstieptu roku, kuri gaida kaut kādu naudu. Kas noticis ar latviešu zemniekiem, viņu pašapziņu un ar mums visiem? **Kāpēc mēs vairs nevaram saimniekot bez ES atbalsta?** Vai miljoni, kas aiziet uz laukiem, iet pareizā virzienā un vai no tā ir labums? **Mēs strādājam ar tām saimniecībām, kas attīstības gados veica lielas investīcijas, bet, nonākot tagadējā cenu grīdas līmenī, ir nopietnas pastāvēšanas grūtības.** Mēs mēģinām saimniecības stabilizēt, veicam pārrunas ar bankām, lai tās varētu strādāt. Pašreiz Latvijā skaitās aptuveni 140 000 saimniecību, no kurām 80 000 saņem ES maksājumus. Aktīvi uz tirgu strādā tikai 25 000 saimniecību. Pārējās var uzskatīt par slēpto bezdarbu, jo cilvēkiem jau laukos nav ko darīt, nav kur strādāt (un tas ir situācijā, kur lauksaimniecības produkciju ražojam tikai 50% no 1938.g. ražotā – A.L.). Ko mēs darām? **Mēs mēģinām apmānīt sevi, nodarboties ar lauksaimniecību un visu laiku esam nelaimīgi. Nelaimīgi, jo nevaram piepildīt savus sapņus – uzcelt jaunu māju, nodrošināt bērniem labāko skolu, un bērni tāpat aizbēg uz pilsētu** (Pirmskara Latvijas laukos 20 gados tika uzcelts 441 000 ēku jeb vidēji 1023 ēkas vienā pagastā. Tautsaimnieks, LU profesors **Arnolds Aizsilnieks** par šo laiku rakstīja, ka “latvju tauta šajos gados veikusi lielu varoņdarbu, atdzīvinot pašu spēkiem un kailām rokām gruvešos sagrauto saimniecību. Sava apjoma un rezultātu ziņā šis varoņdarbs nav nebūt mazāks kā tas, ko latvju tauta parādīja savās Brīvības cīņās kaujas laukā.” – A.L.). Šobrīd

veidojas grupa saimnieku, kuriem ir lielas saimniecības, bet viņi paši dzīvo pilsētā un bauda visu, ko piedāvā pilsētas dzīve,- kino, teātri. Uz laukiem viņi brauc kā uz uzņēmumu, pa dienu strādāt. Laukos jābūt labam ceļam, labai skolai, tad arī cilvēki nebēgs uz pilsētu. Mazas valsts priekšrocība ir gudrība, un mums jābūt gudriem...Ja mēs pareizi izmantojam situāciju, plānojam darbus, atzīstam, ka lauksaimniecība ir business, tad ir jautājums, par ko jārūpējas valstij, lai varētu netraucēti strādāt. **Latvijas modelis ir ģimenes saimniecība – līdz 100 govīm un 500 ha zemes. Ja ir lielās saimniecības ar 2000 govīm, tad tās ap sevi 30 km rādiusā veido mirušo zonu, jo tur smird un neviens negrib dzīvot.**” (“Latvijas Avīze”, 23.09.09.).

Par to, ka kurss uz lauksaimniecības industrializāciju neatbilst labas saimniekošanas prakses principiem ne tikai Latvijā, varam saklausīt Vācijas pārtikas, lauksaimniecības un patērētāju tiesību aizsardzības ministres **Renātes Kīnastes plānā – pāriet no rūpnieciskas ražošanas stila lauksaimniecības uz mazāk intensīvu, bet dabiskāku saimniekošanu.** “Es iedarbināšu visas sviras, lai par prioritāti kļūtu ekoloģiskā lauksaimniecība, dabiska dzīvnieku audzēšana un darba vietu aizsargāšana laukos,” deklarē ministre. (“Dienas bizness”, 12.02.01.). Uz ministres teikto atsaucas Zviedrijas zemnieku asociācijas priekšsēdētājs **Hanss Johansons** : “ Lielākā daļa no mums apzinās, ka vārds “zemnieks” nedrīkst asociēties ar tādiem jēdzieniem kā pesticīdi, piesārņoti ūdeņi un nežēlība pret dzīvniekiem. ... **Kad es klausos R.Kīnastē, man jādomā, ka tas , uz ko viņa aicina, pie mums jau ir.**” (“Dienas bizness”, 21.02.01.).

Ģimenes zemnieku saimniecības ES ir noteicošais saimniecību veids un tās apstrādā vairāk par 80% no esošās zemes. To apstiprina šo valstu **vidējie saimniecību lielumi : Zviedrijā, Vācijā – 31 ha, Dānijā – 40 ha, Irijā – 28 ha, Somijā – 22 ha, Beļģijā – 19ha.– 30 ha.**

Minētajās valstīs tiek izmantota vismodernākā tehnika un tehnoloģija! Ģimenes saimniecību lielums to izmantošanu nevis traucē, bet gan veicina.

Lauku iedzīvotāju psiholoģija ir tāda, ka neviena ģimene negrib audzināt un skolot savus bērnus, lai kaimiņam būtu kalpi. Ja šiem bērniem nebūs darbs savā saimniecībā vai arī tās vispār nebūs, viņi aizies uz pilsētu. Tā tas notika arī pirmskara Latvijā.

Neskatoties uz lielo bezdarbu laukos, jaundibinātām lielsaimniecībām jau šodien ļoti asi trūkst darbaspēks. Drīz vien šo robu aizpildīs strādnieki no daudz nabadzīgākām valstīm nekā Latvija. **Latvijā ar likumu ir jāierobežo liesaimniecību – latifundiju veidošanos virs 100 ha platības un visa palīdzība un subsīdijas jānovirza ģimenes zemnieku saimniecībām.**

Latvieši, padzīti no laukiem un pilsētās integrēti svešautiešos, tuvāko 50 gadu laikā var izzust kā tauta! **Latviešu tautas pastāvēšanas vienīgais glābiņš un garants ir sava ģimenes zemnieku saimniecība laukos, kā tas noticis jau daudzus gadsimtus. Latvijas valsts neatliekams uzdevums ir atjaunot un attīstīt ģimenes zemnieku saimniecības līdz ES Ziemeļvalstu līmenim, lai tās būtu konkurētspējīgas ar šo valstu zemniekiem.**

Šodien ir acīmredzams, ka Latvijas zeme izslīd no latviešu tautas rokām. “ Likumīgi un taisnīgi”, tāpat kā savulaik Amerikas zemes no tās pamattautas - indiāņu rokām. Mūsdienās, par pagātnes vardarbībām un krāpšanos, caur tiesu procesiem indiāņi iztiesā “kompensācijas” par zaudēto tēvzemi. **Par uz visiem laikiem zaudēto!**

Nobeigums.

Veco aku, no kuras gadsimtiem smēlām tautas gudrības, esam gandrīz aizbēruši, bet jaunu vietā neesam izrakuši. Zemi, kas vienmēr ir bijusi mūsu tautas stiprā klints pie kuras tverties, esam padarījuši par ārpus mūsu interešu loka atrodošos. 300 000 ir aizbraukuši ātru laimi meklēt uz svešām zemēm un daudzi no tiem ir lauku ļaudis. Aptuveni miljons hektāru ir palikuši nesakopti, aizaugoši vai par dempinga cenu pardoti ārzemniekiem. Jau 20 gadus ejam biznesa lielsaimnieciskās ražošanas virzienā, bet **vēl arvien ražojam lauksaimniecības produkciju uz vienu valsts iedzīvotāju 50% no pirmskara zemnieku ražotā, bet vietējam tirgum tikai 30%. Iztrūkstošie procenti līdz simtam ir mūsu neizmantotās darba un ražošanas iespējas. Mūsu mazspējas liecība.**

Lai atrisinātu samilzušo lauksaimniecības problēmu, ir jāizvēlas pareizie orientieri. Mēģināsim tos saskatīt caur divu laikmetu ekonomistu viedokļiem.

Kāds bija neatkarīgās Latvijas valsts sākumposms, ideoloģija un agrārās reformas filozofija skaidro agrārekonoms **Aleksandrs Mednis** :

“ Karu nobeidzot (pēc 1920.g. – A.L.), mūsu pirmai domai vajadzēja būt par muižniecības saimnieciskās varas satriekšanu, lai atņemtu viņai iespēju vēlāk saņemties un turpināt savu politiskās nodevības un sazvērestības dabu. Galvenā muižniecības vara un līdzekļi bija viņu zemes īpašumu tiesības, jo vairāk kā pusi no Latvijas zemes bija piesavinājusies vācu muižniecība... **Mēs saprotam, ka latvju tautas un valsts neatkarība ir iespējama tikai tad, ja tautai būs sava zeme, uz kuras viņa var brīvi strādāt , ražot, krāt tautas bagātības un brīvā attīstības gaitā izveidot kultūru...** Zemes atsavināšanu prasīja mūsu tautas politiskie un saimnieciskie apstākļi, jo visu **mūsu revolucionāru un kara cīņu lozungi bija : zeme un brīvība ! Ne tikai brīvība, bet arī zeme, jo bez brīvības nav zemes un bez savas zemes nav brīvības...** Visos 700 gados asiņu ir pietiekoši izliets, ar tām būtu pilnīgi samaksāts par atsavināto zemi un tāpēc, runājot par atmaksu muižniekiem, jāsaka : ne graša muižniekiem par tautai nolauptā zemi, jo muižnieku īpašumi ir vairākkārtīgas laupīšanas augļi. Tāda ir latvju tautas morāliskā un tiesiskā apziņa...”

Ja lielzemturība , muižu īpašumi izauguši uz asiņim un caur varmācību, tad sīkīpašumu tiesības nav vairāk kā personīgie darba augļi un ir dzimušas paša zemes īpašnieka un viņa senču sviedros. Cik tiesiski netaisna un morāliski neķītra ir lielīpašuma daba, tikpat tīri, svēti un pieņemami no sociāliem un kulturāliem mērķiem ir sīkīpašuma pamati... Ja zemes īpašuma tiesības noteicam kā tiesību uz zemi un to cilvēku darba augļiem, kuri uz šīs zemes nodarbināti, tad lielsaimnieka – muižnieka zemes tiesības ir tiesības uz cita cilvēka darbu jeb viena cilvēka tiesības uz citu desmitu un simtu cilvēku darbu. Turpretim sīkzemnieka īpašuma tiesības nav vairāk, kā tiesības uz sava darba augļiem. Tamdēļ pirmiem ir negatīva, otriem pozitīva sabiedriska nozīme; pat vairāk, sīksaimniecības privatīpašums ir tāda sociāla funkcija, kurai jānodrošina īpašnieka darba brīvība, sava darba augļi un individuāla personības attīstība patstāvīgā darbā...

Tātad muižturība jālikvidē ne tikai aiz politiskiem mērķiem, bet arī aiz tīri idejiskiem, civiltiesiskiem motīviem, un aiz tiem pašiem motīviem sīkzemturība atstājama un veicināma... Tamdēļ varam teikt, ka zemes īpašuma tiesību institūts nav jālikvidē, bet ir jāreformē, likvidējot muižniecību un pieturot sīkzemturību... Ar to mēs zemturībā iznīcinām visas negatīvās īpašības : varmācību, politisko zemes īpašnieku varu un pārsvaru, visas privilēģijas social - ekonomiskā ziņā; izbeidzam tiešu zemes strādnieku ekspluatāciju no lielīpašnieka caur ražoto virsvērtību piesavināšanos, subarendi un bada renti. Atsavinot zemi , mēs lielāko nācijās kapitālu un

ražošanas līdzekli līdz ar zemi piemītošo diferenciālo renti un peļņu atņemam sociāli mazai un saimnieciski nevajadzīgai parazitiskai šķirai; sadalot zemi un nododot bezzemnieku un sīkzemnieku, kā tiešu zemes strādnieku rokās, mēs lauksaimniecībā iznīcinām šķiru pretīšķības un panākam saskaņu lielākā tautsaimniecības nozarē ar darba, kapitāla un darba rīku apvienošanu paša strādnieka rokās...

Cilvēces attīstībā, brīvā darbā un sabiedriskās kopdzīves organizācijā galvenais spēks ir un paliek brīva cilvēka griba, bet ne kāds ārpus cilvēka stāvošs spēks – zemes ražīgo spēku attiecības. Lielsaimniecību aizstāvji uz to saka:

“Paliks tas, kas ienesīgāks. Valdīs tāda saimniecības forma, kura dod vairāk atlikuma un kura vairāk ražo. Bet tā kā lielsaimniecība ir tehniski ražīgāka, tad viņai pieder nākotne un uzvara.” Šis uzskats ir konservatīvas dabas pārpratums, kas iedvests no vispārēja konservatisma darbā un domāšanā un izskaidrojas ar psiholoģisko inerciju, svētīt visu pastāvošo, kas iziet uz materiālo vērtību un spēku pieaugumu.

Sīksaimniecību aizstāvju ideoloģija par augstāko mērķi nostāda cilvēka personības vērtību pieaugumu, viņas brīvību un neatkarību darbā, bezgalīgu attīstību un izveidošanos. Pēdējās vērtības sīksaimniecība vairo un krāj, lielsaimniecība – apspiež un iznīcina... Sīksaimniecības lauksaimniecībā ir daudz dzīves spējīgākas, jo kā statistika rāda, lauksaimniecības krīzēs lielsaimniecības sabrūk, bet uz viņu drupām izaug sīksaimniecības.” (“Agrārais jautājums un zemes reformas Latvijā”, 1924.g.).

Aleksandra Medņa vērtētās lauku apsaimniekotāju un ekspluatētāju ekonomiskās un sociālās attiecības mūsdienās atbalsojas **ekonomista**, Dr. oec., profesora, Latvijas Ekonomistu asociācijas valdes priekšsēdētāja **Ivara Brīvera** publikācijā “Latgales atbilstība stacionārā stāvokļa ekonomikas modelim”:

“Ilgtspējīgas ekonomikas izaugsmes neiespējamības ekonomiskais aspekts ir ne mazāk būtisks kā ekoloģiskais. Tam ir veltīti daudzu ekonomistu, filozofu un citu zinātnu pārstāvju darbi, galvenokārt XX gadsimtā.

Vispirms pieminēsim amerikāņu ekonomista **Keneta Boldinga** (*K.E.Boulding*) 1966. gadā sarakstīto darbu „Kosmosa kuģa „Zeme” ekonomika”, kurā Boldings tēlaini lieto divu atšķirīgu ekonomiku jēdzienus: **„kovboju ekonomika” un „kosmosa kuģa ekonomika”**. Kovbojs pasauli uztver kā bezgalīgu prēriju, kurā visa kā ir bezgalīgi daudz, ir tikai jātiek tam klāt, lai iegūtu to savā īpašumā. Ja kovbojs ir sabojājis vidi kādā vienā prērijas nostūrī, nav liela nelaime – viņam vienmēr atradīsies viss vajadzīgais, ieskaitot darbu, citur bezgalīgi plašajā prērijā. Līdz pat XX gadsimta vidum cilvēki, tai skaitā ekonomisti tā arī uztvēra pasauli. XIX gadsimta beigās angļu strādnieku kustība, kad viņi tīšuprāt bojāja mašīnas, uzskatot tās par saviem konkurentiem, vienprātīgi tika skaidrota kā aplama rīcība, jo jaunu darba iespēju taču pietiks visiem.

Neoklasiķu darbi XIX gadsimta beigās izvirzīja ekonomikas izaugsmi kā procesu, kuram nav un nevar būt kādu robežu, jo prērija (pasaule) taču ir bezgalīgi liela.

„Kosmosa kuģa” „Zeme” ekonomikā ir citādāk. Pasaule vairs nav bezgalīgi liela, un resursu ierobežotības problēma, atkritumu problēma jau tagad ir kļuvušas tik izteiktas, ka nav grūti saskatīt to tiešās un netiešās sekas arī ekonomikā notiekošajos procesos (naftas cenu krasās svārstības, zelta, metālu, graudu cenu pieaugums u.tml.). Nodarbinātības problēma ir ieguvusi pavisam citas nianšes, un ne tikai Latvijā tiek runāts par „darba vietu radīšanu”, kas varētu likties absurdi pat XX gadsimta pirmās puses ekonomistiem.

Ekonomikas augsmes pretrunu sīki ir iztirzājis angļu profesors **Tims Džeksons** (*Tim Jackson*) savā populārajā darbā „Labklājība bez izaugsmes”. Šajā grāmatā, balstoties uz bagātīgiem statistikas datiem viņš parāda, ka reālais labklājības līmeņa pieaugums vairs nav atkarīgs no ekonomikas izaugsmes : „Kamēr bagātie kļūst bagātāki, vidusslāņa reālie ienākumi Rietumu valstīs nepalielinājās jau ilgi pirms recesijas.” Tātad ekonomikas augsmes vairs nav nepieciešama labklājībai, bet gan nodarbinātībai.

Taču, ņemot vērā iepriekš teikto, darba vietu radīšana ir vajadzīga tā iemesla dēļ, ka tehnoloģiju attīstības rezultātā arvien vairāk cilvēkiem rodas draudi palikt bez darba, līdz ar to bez iztikas līdzekļiem.

Kāpēc pieaugot produktivitātei, kas ļauj radīt fiksētu produkcijas daudzumu ar aizvien mazāku darba izlietojumu, cilvēku kopējais darba izlietojums nesamazinās pat valstīs ar augstu dzīves līmeni? Tik tiešām, varbūt nemaz nevajag „radīt jaunas darba vietas”, bet pietiek samazināt darba nedēļas garumu jau esošajās darba vietās? Īsu un precīzu atbildi uz to sniedz zviedru ekonomists **Karls Viderkvists** (*Karl Widerquist*): „Keinsa paredzējuma kļūda ir pieņēmumā, ka tehnoloģiju attīstība un kapitāla apjoma palielināšanās noteikti palielinās algas. Tā tas varētu būt, taču patiesībā izaugsmes labumi ir nonākuši pie kapitāla īpašniekiem un pie strādājošo augšējām aprindām, kuru darba grūtības pakāpe aizvien pieaug. **Kas notiks, ja kapitāls kļūs tik ražīgs, ka spēs visu saražot bez darba līdzdalības? Darba algas tad būs nulle un strādājošiem nebūs citas iespējas izdzīvošanai, kā tikai kapitāla īpašnieku žēlastība**” ...

Nodarbinātības problēma ir ieguvusi pavisam citas nianses, un ne tikai Latvijā tiek runāts par „darba vietu radīšanu”, kas varētu likties absurdi pat XX gadsimta pirmās puses ekonomistiem... Kapitāla tālāka koncentrācija novedīs pie tālākas teritoriālās nevienlīdzības pieauguma, veidojot metropoles un provinces. Pašreiz Latvija kā Eiropas Savienības sastāvdaļa atkārtoti to pašu procesu, ko nesenā pagātnē Latgale kā Latvijas sastāvdaļa – kvalificētā darbaspēka aizplūšanu, izglītības un kultūras iestāžu slēgšanu, infrastruktūras zudumu; ar vienu vārdu sakot – provincializāciju...

Pēc ekonomista un sociologa **Ernestu Šumahera** teiktā uz dzīvesveidu balstīti mazi uzņēmumi ir tas, kam ir jāveido ekonomikas pamats. „**Mazā uzņēmumā privātipašums ir dabisks, auglīgs un taisnīgs. Lielā uzņēmumā privātipašums ir rīks, kas dod iespēju īpašniekiem parazitēt uz citu darba. Tas ir ne vien netaisnīgi, bet arī nesaprātīgi, jo tas izkropļo attiecības uzņēmuma iekšējā vidē**”...

Amerikāņu ekonomists **Hermans Deilī** norāda uz būtisku lietu: „**stacionārā stāvokļa ekonomika nav apstājusies izaugsmes ekonomika ... tāpat kā nevar uzskatīt helikopteru par lidmašīnu, kura ir zaudējusi ātrumu**”. Pāreja uz stacionāra stāvokļa ekonomikas modeli prasa citu cilvēku domāšanu un citu ekonomikas uzbūvi – vairākos līmeņos strukturizētu autarķiju, kas balstās galvenokārt uz maziem uzņēmumiem, finanšu sektoram esot valsts īpašumā...

Katrai tautai ir jābūt spējīgai attīstīties saviem spēkiem, bez palīdzības no ārienes. Visi dzīvībai svarīgie produkti iespēju robežās ir jāražo pašu valstī. Tikai tāda valsts spēs būt patiesi neatkarīga. Jebkura valsts, kuras ekonomika ir atkarīga no citām valstīm, ir ne vien pakļauta krīzēm, bet arī var kļūt par dažāda veida izspiešanas upuri. Un otrādi – patiesi neatkarīgas valstis var veidot veselīgas tirdzniecības attiecības ar citām valstīm, apmainot ražošanas pārpalikumus un specifiskus produktus, taču saglabājot ekonomisko neatkarību un nenonākot parādu jūgā (preču maiņai jābūt ekvivalentai – A.L.)...

Latgales lauku vide vēsturiski ir veidojusies, balstoties uz nelielām lauku saimniecībām. Izaugsmes ekonomika ir iznīcinājusi lielāko daļu mazo lauku saimniecību, efektivitātes vārdā

upurējot cilvēku dzīves veidu. Stacionārā stāvokļa ekonomikas apstākļos cilvēkam tīkams darbs tīrā vidē, ražojot dabisku un tīru lauksaimniecības produkciju būs svarīgāks par efektivitāti, līdz ar to atjaunojot uz zemnieku saimniecībām balstītu lauku vidi, kas, iespējams, ir pats galvenais Latgales un visas Latvijas atdzimšanas nosacījums... **Taču, ja notikumi pasaulē pavērs ceļu stacionārā stāvokļa ekonomikas modelim, Latgale un arī visa Latvija var uzplaukt.**"

Lauksaimniecības neveiksmju vaina nav meklējama agrārās reformas īpašumtiesību atgriešanas bijušajiem īpašniekiem daļā, kā to ne reti dzirdam, un, kas padomju lielsaimniecības esot sadrumstalojusi sīksaimniecībās. Kļūda nav tehnoloģiski atpalikušajās, mazajās sadrumstalotajās - vienas vai dažu govju un nedaudzu hektāru saimniecībās. Kļūda ir valsts likumdevēju un valsts vadītāju, un ne tikai viņu, galvās – neapzinātā vai tieši pretēji – apzinātā nekompetencē par lauksaimniecības būtību un sūtību, apzinātā industriālo ražotāju lobēšanā un sīkražotāju kooperācijas nerisināšanā, nesaimnieciskumā, nacionālās pašapziņas neesamībā un nespējā uzstādīt un nodrošināt latviešu tautas vairākumam darbam motivējošu un pozitīvo enerģiju atraisošu nākotnes redzējumu, t.sk. lauksaimniecībā.

Uz mazajām un vidējām zemnieku saimniecībām vērsta masivizēti noniecinošais noliedzošais spiediens (psiholoģiskais un finansiālais) un ilgstoši izteikti nevienlīdzīgie konkurences apstākļi ES ietvaros, ir radījuši : nacionālu un morālu pagrimumu, bezcerīgu lauku nākotnes vīziju, nepatiku un vienaldzību pret lauksaimniecību vispār, sarūkošu pieprasījumu pēc lauksaimnieciskās izglītības, pamestas un brūkošas viensētas, zemes pielīdzināšanu parastai tirgus precei un neierobežotu tās pārdošanu kolonistiem ("nepilsoņiem") un ārzemniekiem, lauku atcīvēciskošanos, tukšas lauku skolas, ekonomisko emigrāciju .

Latvijas lauksaimniecības industrializācija, biznesa glorificēšana un centieni to balstīt uz sīkzemnieku rēķina, ir alkātības vadīta noziedzība pret latviešu tautu un Latvijas valsti. Nacionālai valstij lauksaimniecība kā business ir nacionāli bezatbildīgs politiski ekonomisks uzstādījums. Industriālā ražošana un business kā pašmērķis, Latvijas lauksaimniecību ir novedis līdz virtuālai (imitētai) pārprodukcijai un bankrotam. Uzspiežot vienus pusīgu biznesa modeli lauksaimniecībai, latvieši aizber to avotu no kura paši smeļ spēku.

Iepriekš apskatītais apstiprina, ka business ir komercdarbība, peļņas darījums. Biznesa ideāls ir maksimāla peļņa par jeb kuru cenu. Beznoteikumu business principā ir egoistisks un amorāls. Biznesa ideja ir ideja bez dvēseles. Business ir atkarība – kā narkotikas vai azartspēles. Likuma robežās un ārpus tā. Mūsdienu ekonomiskā krīze ir šāda biznesa sekas.

Augšminētie apstākļu atspoguļojumi un lauku apsaimniekošanā iesaistīto cilvēku attieksme liecina par nelielu saimniecību dzīvotspēju un progresīvo, nevis regresīvo, lomu. Te pilnā mērā atspoguļojas agrārekonomista **Aleksandra Medņa** uzsvērtā sīksaimniecību loma tautas garīgā un materiālā attīstībā. Netieši šādu skatījumu apstiprina arī attīstīto valstu centieni sīksaimniekus piesaistīt laukiem. **Latvijas lauksaimniecību jāorientē dabai un nācijai draudzīgas ražošanas virzienā, jo tā nodrošina visus priekšnoteikumus latviešu tautas saglabāšanai un normālai attīstībai** - nesaindētu vidi, darbu, ģimenes spēkiem apstrādājamu un sakopjamu platību, saimniecisko dotumu pilnveidošanu un atlasī, veselīgas pārtikas ražošanu, pareizas agrotehnikas realizēšanu, iespējas demogrāfiskā stāvokļa uzlabošanai, apstākļus bērnu audzināšanai ģimenes, darba un tēvzemes mīlestībā un atbildībā, lauku skolas ar bērniem, sabiedriskās un kultūras dzīves uzplaukumu, kooperācijai kā respektējamam spēkam ekonomikā un politikā.

Dabai draudzīga lauksaimniecība dod iespēju veidot daudzām latviešu ģimenēm stabilu un perspektīvu mājvietu, kur grūtā brīdī var atrast patvērumu tās pasaulē aizklīdušie piederīgie. Dabai draudzīgu saimniecību nebūtu jāparvēš par nekonkurētspējīgu nekritiskas cieņas un dievināšanas objektu. Augsnes jāanalizē un trūkstošos makro u mikroelementus jānodrošina ar nepārspīlētām minerālmēslu devām. Tāpat kā ēdienam pievieno sāli, lieto zāles u.tml.

Pirmskara Latvijas lauksaimniecību, no šodienas pārmēru koncentrētās, specializētās un ķimizētās lauksaimniecības skata punkta raugoties, var pielīdzināt bioloģiskās ražošanas modelim, kas pārlicinoši pierādīja tā dzīvotspēju un perspektīvu. Alkatībai jābūt sabalansētai ar dabai un cilvēkam draudzīgu ražošanu. Mūsdienās to spiestas sāk saprast arī ES attīstītākās valstis.

Par pareizu ceļrādi izejai no valstiskās, t.sk. no lauksaimniecības krīzes, var pieņemt ekonomista **Ivera Brīvera** stacionārā stāvokļa ekonomikas modeli. To akceptē vēsturiskā pieredze un mūsdienu realitāte. Bet, šķiet, neakceptēs industriālā lauksaimniecības biznesa pārstāvji.

Andrejs Lucāns, 2011.g.9.jūlijā.